Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

свет

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Ера 9 июль 1959 шу № 55 (2267) Мах 20 кеп.

ГIа чехкагIа баккха коммунизмангахьа!

29 июне ший болх йистебаьккхар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумо. Пленумо дийцар промышленностеи строительствеи технически прогресс сихъе аьнна ССКП XXI-ча съездо даь соцамаш кхоачащдеш партийнии советскии юрганизацеша а халкъа боахама советаша а баьча балхах дола дош.

Из Iалаьмате боккхача лоархIама дош дувцача къамаьлаш дир 52 саго — парте Центральни Комитета членаша, Пленуме хьийха баьхкача партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски болхлоша, предприятейи стройкайи хьалхле лелаераша, производства дикагIа болча болхлоша. Пленумо цхьа барт а болаш дийцача дешах бола соцам тIа а ийцар, **семилетка ханал хьалха кхоачашъяр духьа, технически прогресс бахьан йола дерригача халкъа социалистически яхь шерагIа йоаржае** тIахьехаш Советски Союза болхлошка, колхозникашка, советски интеллигенцега, берригача къахьегамхошка Кхайкарал а дир.

Коммунизм хьалъяра кертера дешаш дийцача ССКП ЦК-а Пленуме къамаьл даьча новкъоста Н. С. Хрущевс белгалдаьккхар, Пленума болх чIоагIа лакхача боараме, Пленуме хиннача наха чIоагIа дакъа лоацаш, дог гIоздаьнна, большевикий гIулакхаца чакхбалар. «Пленуме даь дерригa къамаьлаш дика дар,—аьлар новкъоста Н. С. Хрущевс, — дерригаш а цхьан уйлана — ССКП XXI-ча съезда соцамаш кхоачащдара а Iаьдал шоай бе деллача болхлой класса, къахьегама халкъа фу дулургда дерригача дуненга дIахьокхара а тIадерзадаь да уж».

Пленумо болх бешхеьа а, бокъонца кхетарголаш кепа теха араяьха цун материалаши Пленумо тIаийца соцамаши цхьа барт болаш мога а дир, чIоагIа хьал а лаьцар Советски Союза дерригача халкъаша. Предприятешка, стройкашка, колхозашка, совхозашка, Iилман учреждешка укх деношка хулаш йолча собранешка советски наха йоах, Пленума соцамаш вай дукхача къамех латтача социалистически Даьхен дерригача халкъий вахара хьашташта мадоаггIара а коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха боккха лоархIам болаш а да. ВорхI шерарча плана тIа къаьгга оттаяьй дерригача халкъий экономикеи культуреи масса оагIорахьа дегIаяе йиш хулийта ленински къамий политика. ССКП ЦК-а Пленума болх, ЦК-а Пленума документаш чIоагIа хьаллоацаш ерригача союзнии автономнии республикашкара уха хоамаш—халкъий дохаргдоацача вежарашха долча доттагIлен, цар Коммунистически партена гоннахьа айха кхотадара, ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъе цар болча лоIама демонстраци я.

Китайски Халкъа Республикера, Чехословакера, Германски Демократически Республикера, Польшера, Болгарера, Венгрера, кхыдолча социалистически мехкашкара ухача дуккхача хоамаша хьахьокх, ворхI шерара план кхоачашъе аьнна ССКП ЦК-а июньски Пленумо даь соцамаш ерригача низ болча социалистически лагеро цхьан бартагIа могадаь тIаэцар, уж соцамаш кхоачащдар марксизма - ленинизма массаза а котбувлаш хьабоагIача хьехама сийлахь-йоккха котало хургхилар.

ССКП ЦК-а Пленумо дика а хеташ белгалдаьккхар, парте XXI-ча съезда исторически соцамаш а ворхI шерара план а кхоачашъе лоаттабеча къовсаме дуккхача къахьегамхоша хьинар долаш болх беча партийни организацеша хьалхле лелаяь хилар. Цунна къаьгга тешал ду семилетка хьалхарча бетташка советски халкъо даьхача толамаша: пхе бетта йоагIа план ханал хьалха кхоачашъяьй промышленносте, строительстве, транспорте, толамца чакхдаьккхар бIаьсти культураш дIаювлга, хьайбаех йоахача продуктай заготовкаш дукхагIа кийчъяьй.

Парте XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа вай мехка доккха хIама даьд халкъа боахама дерригa доакъош кхы а чIоагIагIа дегIадоаладеши технически Iалащдеши. Бокъонца дола революционни гIулакх хилар промышленностаи строительствонеи деш дола доал эргадаьккхарах. Ведомственни духьаленаш дIаяхаро, хьалхле лелаелга предприятештеи стройкаштеи гаргаозаро, боахама доал деча моттигерча партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша дика дакъа лацаро, къахьегамхой лакхъеннача инициативо йолча торонех дикагIа пайда эца, промышленни производствои строительствои чехкагIа дегIайоалае йиш а хилийтар, Iилманнеи техниканнеи карагIдаьннараш чехкагIа юкъедоаладе а специализации кооперировании дIахо дегIайоале а эша хьал кийч а дир.

ССКП XX-гIа съезд хинначул тIехьагIа хьа а яьй, Iомаяь дуккха арахеца а йолаяьй пхи эзар совгIа тайпа керда машинаш, механизмаш, аппараташ, прибораш, отта а яьй, шерра юкъе а йоалаяьй дикагIа йола технологически процессаш, дикка лакхденнад механизаци елга, къаьстта халача балхашта а еш, дуккхача производственни процессашта автоматизаци яьй. Дунен тIа массанахьа а довзаш да СССР-е боахама гIулакхага атомни энерги дIайохийташ а реактивни авиаце а карагIдаьннараш, адамий историе чухь эггара хьалхара Лаьттан искусственни спутникаши эггара хьалхара космически ракетеи урагIъяхийтар.

Цхьабакъда, карагIдаьнначох кхоачам хинна Iелга коммунистий — ленинций оамалца дац. Цар лоIам а, хьинар а, низ а технически прогресс чехкъяра тIадерзадаь да, ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъелга цунца Iалаш а деш. Уж соцамаш кхоачащдеча кертера дар—капитализмаца лоаттаеча машаречa экономически яхье чехкагIа котдовлилга да. Новкъоста Хрущевс аьннача тайпара, хIанз дерригa гIулакх латт вай дIахьалхашка долхача новкъа чехкагIа гIа баккхарах, хIана аьлча из коммунизмага долхаш чехкка ловзаш бола гIа ба.

Вайцига ерригa торонаш я котдувлаш воаш боаккха гIа сихбе. Партии халкъи кхы а чехкагIа дIахьалхашка дувла чIоагIо яь хиларах кхоачамбоацараш, тIехьадисар, кердадар хьаэца ца тагар, бюрократизм, партийни, пачхахьалкхен, къахьегама дисциплина толхаяр, коммунизме вай дIахьалха хьоча новкъа вайна духьал мел дар ловргдоацача ленински, большевистски уйланца чакхбаьлар Пленума болх. **«Производства технически боарам дIахо лакхбе аьнна оттаяь программа толамца кхоачашъяра мел эша хьалаш да**

3 июле арадаьннача «Правда» передовая.

вай мехка, — яхаш белгалдоах ССКП ЦК-а Пленумо ший соцама тIа. — **ЦК-а Пленумо хIанз кертера лерхI — организаторски болх а кердача декхараштa маэшшара дикагIа, кердагIа йола техника юкъейоалаяра гIулакха лелаю партийнии боахамеи хьалхле а лакхъяр. Партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай уйла тIаяхийта еза халкъа боахама дерригa доакъош технически дикагIа Iалашдеча балха юкъе а технически прогресс юхаувзаш а дола кхоачамбоацараш дIадахара. ДIахо ла йиш йолаш дац дукхача совнархозаша, предприятеша, Iилма-тохкама организацеша керда, дикагIа йола техника хьаяра, из балха юкъейоалаяра, продукце керда тайпаш дайза, арахецара, къаьнача оборудованена модернизаци яра заданеш кхоачаш а ца еш, цунца халкъа боахама цIенхаштта зе деш хилар».**

Пленума балха тIа а цо тIаийцача соцама тIа а чIоагIо критика йир керда машинаш хьаеш, дикагIа йола технологически процессаш, зданейи сооруженейи дикагIа дола тайпаш, пайданегIа йола материалаш кийчъеш а, уж производствона юкъейоалаеш а, гIирсаш хьалдеш а дукха ха дIайохийташ хилара из бахьан долаш болх бе йолалуча хана царех цхьаяраш къа луш хилара.

Дуккхача предприятешка балха юкъе кхувл шоаш юкъейоалаярах хайра пайда ца боала, маьха еза йола машинаш, автоматически линеш, механизмаш. Продукци дукхагIа арахеца лаьрхIа юкъейоалаяь ца Iеш, керда техника юкъейоалае еза болхлой къахьегама овсарле лакхъеи цар болх аттача баккхеи лаьрхIа а продукци дикагIеи мах кIезигагIа дIабодаши арахеца лаьрхIа а.

ССКП ЦК Пленумо белгалдир, керда, балха овсарле дукхагIа луш а пайданагIа а йола техника балха юкъеяхьара гIулакхаца нийслуш дола кхоачамбоацараш дукхагIча хьоале боахамашта хьалхле лелаерийи инженерно-технически болхлойи цхьадолча даькъа консерватизмах, къаьнарча балха методащеи орудещеи болх бе Iамарах, керда техника балха юкъеяхьарца ювзаенна халонаш дIаяха ца ларах, производство техникаца кийчъяь эргаяккхара дешай пачхахьалкхен лоархIам ца беш хиларах хьахулаш хилар. Декхар сенах латт аьлча, халкъа боахама массадолча доакъошка сихагIа технически прогресс ярах, консерватизмаца цIенхаштта къовсам лоаттабарах, керда техника балха юкъехухьаш деш долча балхашта увттаю планаш тоаярах, цу гIулакха бола, предприятейи стройкайи кулгалхой, Iилмани, проектнии, конструкторскии организацей бехктокхам лакхбарах, мамогга болхлой, инженерно - технически болхлой, Iилмахой инициатива лакхъярах латт. **«Болхлой къахьегама овсарле лакхъяр а, цар къахьегам аттача баккхар а, промышленни продукци дукхагIа арахецар а, цун дикал лакхъяр а, из хьаярга дIабода мах лохбар а духьеи гIишлош дарегIеи сихагIеи хьалъяр духьеи производство техникаца тоаяр халкъа боахама Советий балха керттера никъ ба»** — яхаш белгалдаьхад ССКП ЦК Пленумо ший решенешка.

Ерригача пачхахьлкхенна а боккха лоархIам болаш йола, керда техника кийчъяра а балха юкъеяхьара а йола заданеш халкъа боахама планаца хьакъаста йиш йоаца дакъа хила дезаш я.

ДикагIа йолча предприятей балха опыто тешшаме хьахьокх керда предприятеш хьалъеш йоаечул кIезигагIа ха йоаеш а ахча кIезигагIа дIадохийташ а продукци дукхагIа арахецара вай промышленносте Iалаьмате йоккхий торонаш хилар. Цу тайпара торонаш хулийт хIанз болх беш йолча предприятешта реконструкци яро, уж шерьяро, техникаца кийчъяро, цар оборудованена модернизаци яро. ССКП ЦК Пленумо къоабалбир Владимирскии Свердловскии областешкарча, Москверча, Московскии, Ленинградскии, Горьковскии, Запорожскии, Днепропетровскии, кхычеи областешкарча, хIаьта иштта Белорусски ССР-ерча къахьегамхоша а партийнии боахамеи организацеша а из гIулакх хьалхадоаккхаш баь болх. Оборудованена модернизаци яро материальни средстваш кIезигагIа а йоаеш, сихагIа продукци арахецилгеи къахьегама овсарле лакхъелгеи Iалашдеш хилара лоархIам а баь, Пленумо белгалдир из болх мамогга сихагIа предприятешка чакх ца баьккхача барг ца хилар а из чакхбала беза промышленноста лоархIамегIарча доакъошкара керттера линеш малагIаш я а.

Технически прогресса керттера гIулакх лоархI Коммунистически партес экономически пайдана хинна ца Iеш, боккха социальни лоархIам болаш а вай мехкарча къахьегамхошта чIоагIагIа хьашт долаш а долча производствона комплексни механизации автоматизации ярах.

ССКП ЦК Пленумо белгалдир, производствона механизации автоматизации яра гIулакха дикка болх бойя а, цу лоархIамеча гIулакха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар. ДукхагIа долча производства доакъошка хIанз а практически кхоачащдаьдац дуккхача балхашта, къаьстта гIонна долча берригача болхлоех ахаш гаргга болча болхлоша деш долча балхашта комплексни механизаци яра дош. Кхоачам хилдал механизаци яц гIишлош еча, мухь тIаботташ а Iобоассабеш а деча балхашта, юртбоахама производстве.

Пленума соцам тIа белгалдаьд хьалхарча аргIанна кхоачащдинза даргдоацаш дола промышленноста цхьадолча доакъошкарча халагIа долча балхашта комплексни механизаци яра дола гIулакхаш. Автоматизаци яра гIулакха керттера уйла тIаяхийта еза къаьст-къаьстача производственни балхашта автоматизаци яргара ерригача технологически процессашта автоматизаци ярга довлара, цехашта, предприятешта эггара хьалхагIа автоматизаци ярах дукхагIа экономически пайда луш долча доакъошка довлара дош практически хьалхагIа кхоачаш а деш.

ВорхI шера йола план толаме кхоачашъяра къаьстта боккха лоархIам болаш да халкъа боахаме специализации кооперировании елга дIахо дегIадоаладара ССКП ЦК Пленумо оттадаь гIулакхаш. Пленумо декхарийла яьй союзни республикай компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, горкомаш, райкомаш, первични партийни организацеш местничествона хоадам болаш никъ бехка, лоархIам болаш а болх дIаболабе безаш а йолча объекташкарча капитальни вложенеехи материальни ресурсехи пайда эцача лоаттаеш йола контроль чIоагIъе, пачхахьалкхен дисциплина телхаяйташ болча кулгалхошта, моллагIча гIулакхаш тIа уж бале а, чIоагIа таIазар де. Пленума из указани кхоачашъяр къаьстта боккха лоархIам болаш да дерригача коммунизм хьалъяра гIулакха. «Хоадам боллаш къовсам лоаттабе беза, — белгалдаьккхар новкъоста Н. С. Хрущевс Пленуме ше къамаьл деш, — партийнии пачхахьалкхени дисциплина телхаярца, моллагIча тайпара из дале а. Хьалкхебеш бола болхлой, массава а, партеи пачхахьалкхени хьашташ кхоачащдеш хила беза. Ишта ца хуле, новкъостий, толаме дIахьалха даха йиш хургьяц вайга».

Доккхий а бехктокхаме а декхараш оттадаьд парте Советски Iилманна хьалхашка. Производстверча болхлошца цхьана, халкъа боахама дерригача доакъошка Iилманнеи техниканнеи тIехьара карагIдаьннараш сихагIа балхашта юкъе дохийтаргдолаш а ворхI шера план толаме кхоачашъяра новкъостал дергдолаш а долча кердача теоретически тохкамашца, выводашца, рекомендацешца, открытешца халкъа боахам кийчбе декхарийла ба Iилмахой.

Пленумо белгалдир, керда техника хьаяра а балхашта юкъейоалаяра а гIулакха партийнии, профсоюзнии, комсомольскии организацей лоархIами бехктокхами лакхбенна хилар. Технически прогресс яр духьа лоаттабеча къовсама керте а этте, партийни организацеш декхарийла я производственни балхашта коплексни механизации автоматизации яра дешаш бокъонца а нийса а къестаде, прогрессивни а толашагIа а мелдола хIама хьаллаца а тIагIертта чакхдаккха а, керда хIама хьаэца ца тагарца, кердача техникахи новаторий опытахи дош ца хеташ хиларца цIенхаштта къовсам лоаттабе. Партийни организацеш, йоах Пленума решене тIа, декхарийла я боахама гIирсаш хьалдеча ерригача участкай керте латтараш дика кийчбенна, техникеи экономикеи дика йовзаш а доккха организаторски хьинар долаш а бола, халкъа боахаме технически прогресс вIаштIехьаяккха ховргдолаш бола болхлой хилийта. Промышленностаи гIишлош хьалъяраи доал деча болхлоша шоашта тIадиллача гIулакха бехктокхам лакхбанза а пачхахьалкхен дисциплина цар бокъонца чакхйоахаргйолаши, цIенхаштта болх дIахьоргболаши, кхоачамбоацарашца машар хургбоацаши йолча уйланца уж хьалкхебанза а баргбац. ДегIа ца боагIача, технически прогресс яра йоакхо ца еш, бокъонца организаторски болх дIабахьара меттел шьра хабар дувцаш болча кулгалхой когаметта гоа а ца беш, кхыбола болхлой увттабе беза. Майрра лакхехьарча балхаш тIа ахийта беза къона специалисташ, из болх чакхбоаккхача хана, Ленина яьххача тайпара, къаьнеи къонеи кадраш йоагI-йоагIача моттигашка тар а еш.

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяр духьа, технически прогресс чакхъяккхар духьа дерригача халкъа юкъара социалистически яхь кхы а шерагIа йоаржаяра халкъ тIа а хьехаш, парте Центральни Комитета болхлошкеи, колхозникашкеи, советски интеллигенцегеи, Советски Союзерча берригача къахьегамхошкеи ше даьча Кхайкарал тIа йоах:

«Вай парте, массаза а ше деча тайпара, халкъа вахар тоадар духьа, цун материальнии духовнии рузкъаш дебадар духьа, социалистически Даьхен низ дIахо а чIоагIбар духьа деш да из.

Вай парте из ду советски наьха къахьегам аттагIа а кхы а овсарегIа а хилийтар духьа.

Вай парте из цу городашка а юрташка а бахача къахьегамхой лакхлуш дола материальнии культурнии хьашташ дикагIа кхоачащдар духьа, советски нах кхачанца, барзкъашца, кога гIирсаца, кхыча товарашца шортта Iалашбар духьа, чуIе цIенош ца тоилга сихха дIа а даькха, хIара советски дезал дикача квартираца Iалашбар духьа, вай мехка дунен тIа эггара лоацагIа дола балха ди а эггара лоацагIа дола балха кIира а сихагIа хилийтар духьа, советски наха деша а салаIа а ха дукхагIа хилийтар духьа, уж берригаш а дийшаи культура йолаши хилийтар духьа».

Сийлахь-йоккха коммунизма гIишло халкъа турпалеча къахьегамца хьалъеш а латт, хьалъяь а яргья. Тахка а техка яйза яьнна баьчча а ерригa вай котталонаш вайга яхийтар а йолча ленински партена гонахьа айхха кхотаценна а долаш, парте XXI-гIча сезда исторически решенеша сийрда баьккхача новкъа коммунизм котйоаккхаш долх вай.

БЕРРИГА НИЗ — ХАНАЛ ХЬАЛХА СЕМИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯРА

Ханал цхьа шу хьалха

ВорхI шера план ханал хьалха кхоачашъяра къовсам лоаттабе болабеннача мехка дикагIа йолча предприятей къахьегамхой патриотически инициатива дег тIара къоабалъяь хьал а лаьца 22 июне продукци арахецара ах шера йола задани кхоачашъяьй совнархоза производственни предприятей контора коллективо. ССКП ЦК Пленумо дегаш гIоз а даьха социалистически декхараш тIаэц оаха:

продукци арахецара 1965 шера лерхIача боарамга 1964 шера, ханал цхьа шу хьалха, кхача;

къахьегама овсарал 40 процент лакхъе; сборни железобетони бетона изделеши арахецилга шера 115—120 эзар кубометргеи столярни изделеш — шера 113—115 эзар квадратни метргеи дIакхоачаде, е укх шера арахецаргдолчул шозза-кхозза дукхагIа.

Цунга дIакхачара дIахо автоматизации халача балхашта механизации яра, хIамаш хьаяра цикл кIеэитьяра, данза даргдоаца дерригa гIулакхаш кхоачащдергда, продукци хьаеча балха юкъе дикагIа кердагIа йола методаш йоалаергья оаха.

Материалаши, электроэнергии, бедали кхояра шерра яхь йоаржаергья оаха. Тхоай коллективаша коммунистически къахьегама бригадаш аьнна сий дола цIи якххара эша гIулакхаш дергда оаха.

Сийленца кхоачащдергда оаха тхоай дош, строителашта дукхагIа дика железобетон а столярни изделеш а лургья, ворхI шера план ялх шера кхоачашъергья оаха!

Декхараш тIаийцад производственни предприятей контора болхлойи инженерно-технически болхлойи, гIулакхерча наьхеи собранешка.

Гудермесерча юртбоахама къахьегамхоша даьха толамаш

Ялаташ чуэцарахи уж пачхахьалкхенна дIадаларахи дика хьокхамаш даьхача хьалхле лелаеча района ССКП обкомеи Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи дIа-юха тела ЦIе байраках ялараx.

Ханнахьеи дикеи ялаташ чуэцарахи ханал хьалха, 5-ча июле хлебозаготовкай план кхоачашъярахи йолча социалистически яхьа итогашка а хьежа ССКП обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои оттаду:

1. ССКП обкомеи республика Министрий Советеи дIа-юха тела ЦIе байраках Гудермесски района яла. Цо 5-ча июле кхаччалца ка бола ялаташ чуэцара план 71 процент, хлебозаготовкай план 102 процент кхоачашъяьй. Ча чуийцад 2872 гектар е ялаташ чуийцача лаьттах 85 процент, аьхад 2026 гектар е ялаташ чуийцача лаьттах 70 процент.

2. Ялаташ чуэцаши хлебозаготовка еши Наурски районерча колхозаша а Наурскии Гудермесскии, Терскии хлебозаготовкай пункташа а даь дика балхаш белгалдаха.

Пленума соцамаша дегаш гIоздаьха

ССКП ЦК Пленумо даьча Кхайкарало кхы а дегаш айдаь Грознерча «Красный молот» яхача завода машиностроителий. Из Кхайкарал газеташ тIа кепа теха ара ма даьллинге митингаш хилар завода цехашка.

№ 2 йолча цехе завода керттерча инженера нов. Ларионовс ССКП ЦК Пленума балхах информаци яьчул тIехьагIа къамаьл дир токара Капарулин Владимира.

— Техникаца кийчо яр советски пачхахьалкхе дегIайоалаяра Iалаьмате боккха лоархIам болаш да,— аьлар цо. — Комунистически къахьегама бригада аьнна цIи тиллийта къовсам лоаттабеча тха токарий бригадо берригa низ тIабохийтаргба семилетка план ханал хьалха кхоачашъяра.

— Оаха хадданза къовсам лоаттабергба производствона керда техникеи технологии юкъейоалаяра, металл, инструмент, кхыйола материалаш кхояра тIехьа, — аьлар къамаьл даьча токара Володина.

Завода № 6 йолча цехах гаргтарча шерашка цех-автомат хургья. Укхаза хIанз болх бе йолаеннай калибровочни втулкаш хьаеш йола автомат, дуккха а гIулакхаш кхоачащдеш латт производственни процессашта механизаци яра. Цехе хиннача митинге къамаьлаш даьча слесара-сборщика Левчука а, кхычар а цех эргайоаккхаш де дезача доккхийча балхашца дувзаденна дола декхараш дийцар.

ЧIоагIа хьинаре къахьег укх деношка № 3 йолча цеха слесараша. Уж «П-100» яха агрегат кийчъеш ба. Из агрегат тIоашта гидроразрыв еча хана хадданза коача гIомар маркхал хьа а беш из чубувтта лаьрхIа я. Из агрегат вIашагIйоллаш ба слесараш Гончаров, Бабушкин, Осипов шоашца къона конструктор Вейдеман а волаш. Пленума Кхайкарала жоп луш из агрегат ханал хьалха йистеяккха дош деннад цар.

Доккхий декхараш тIаэцарца а хьинаре къахьегарца а къоабалду машиностроителаша Пленума Кхайкарал.

С. САЛАМОВ.

Яхьа котбаьннараш

ССКП ЦК июньски Пленума сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачаш а деш, доккхий балха толамаш даьхад МагIалбикерча горпромкомбината коллективо.

Продукци арахецара ах шера план 105,7 проценти июнь беттара план 105,5 проценти кхоачашъяьй промкомбинато. ДIадахача ах шера 250 эзарнел дукхагIа тхов тIа ехка кирпишк, 14 эзар йиъсаьна кирпишк, дуккха истолаш, шкафаш, кхыйола хIамаш арахийцай комбинато.

Дика къахьегарца белгалбаьннаб кирпишкий цеха механик Куштов Султан, план 130—140 процент кхоачашъяь грузчик Точиев Суламбик, нормаш 130—150 процент кхоачашъяьй хьунца болх беча Ильясов Аслана, бийда кирпишкаш хеда а еш нийсъеча Харсиева Лидас, хьунца болх беча Цечоев Султана, иштта кхыбараша.

ДIахо йодача хана кхы а шербе лаьрхIад промкомбинато болх. Укхаза керда херх хьокха машин юлларгья, электролини керттерча магистралах дIатохаргья, хIанз вIашагIдохкаш латта фински цIенош доацаш, кастта хьалде доладергда цхьаькха наха чубаха цIенош а.

МагIалбикерча моттигерча промышленноста болхлоша дог айдаларца тIаийцар ССКП ЦК Пленумо Советски Союза къахьегамхошка даь Кхайкарал.

Цу Кхайкарала практически гIулакхашца жоп а луш, Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара сийленца къахьега а доккхий къахьегама толамаш даха а лаьрхIа я МагIалбикерча промкомбината коллектив.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Машин-наькъа болхлой толамаш

Дукха болхлой вIашагIкхийтар Грознерча локомотивни депо хиннача митинге. ЧIоагIа сакъердалуш ладийгIар цар ССКП ЦК Пленума материалашка.

— Кердача къахьегама толамашца жоп лургда вай Пленумо даьча Кхайкарала, — аьлар митинг хьайиллача партбюро секретара нов. Василенкос.

Митинге къамаьл дир машиниста нов. И. Потапенкос. Ах шера планал совгIа 1 миллиони 630 эзар тонн мухь дIа-юха бихьаб локомотивни бригадаша, 1003 тонн доагам кхо а даьд. ДIахо йодача хана парте решенеш сийленца кхоачашъяра кхы а чIоагIагIа къахьега лаьрхIа ба машинисташи цар гIончаши, аьлар цо.

Машин-наькъацарча болхлой йоакхо еш партии правительствои хилар хьахьокх депо енача кердача технико — ТЭ-3 яхача тепловозаша.

— Котельни цехерча болхлой коллективо сийленца кхоачашъяьй ах шера план,— аьлар къамаьл даьча котельщика нов. Муртазалиев Сахрудина,— Пленумо даьча Кхайкарала жоп луш, котельни балхашта йола укх шера план ханал хьалха кхоачашъе дош лу котельщикаша, подъемочни цехера болхлой социалистически яхье а бех.

— Тепловозашта ремонт яра йола ах шера план ханал хьалха кхоачашъяьй оаха, — аьлар къамаьл даьча тепловозни цехе бригадир волча нов. Анохов Валентина. Доккхий декхараш да ТЭ-3 яхача тепловозашта ремонт яра цехерча болхлошта хьалхашка латтараш. Оаха дош лу тIех дикеи ханал хьалхеи кердача техниканна ремонт е.

Митинге къамаьлаш дир машиниста Безлепкина, бригадира Кирсановс, машиниста Ватуев Iумара, иштта кхыбараша.

Шоаш тIаийцача резолюце тIа болхлоша къоабалийр Пленума решенеш, хIаьта семилетка хьалхарча укх шера план ханал хьалха 20-ча декабре кхоачашъе а лаьрхIар.

Г. АНОХОВ.

Оаха къоабалду парте Кхайкарал

Дика дIадоладаьд семилетка хьалхара шу Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода ССКП XXI съезда цIерахча коммунистически къахьегама установка технологаша.

ССКП ЦК июньски Пленума сийна мехкдаьтта продукташ яхара хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачаш а яь шоллагIча ах шера чотах 30 эзар тонн гаргга парафинисти дистиллят деннад установко. Операторий Бурлаенко Иванеи Жуков Федореи, иштта кхычари сменаша, денгара-денга установка къахьегама овсарал лакх а еш, балха хьокхамаш а дебадир, дукха реагенташ а кходир. Хьинаре къахьегарца дика новкъостал ду операторашта цар помощникаша Зайцева Татьянас, Рахматуллин Романа, иштта кхычар а. Шоай декхараш дика довзаш болча цар операторашa аьннар ханнахьа а дизза а кхоачашду.

ДукхагIа а дикагIа продукци арахецача доккха дакъа лаьцар рационализатораша. 1956 шера тха, установка болх бе йолаелча денз 97 рационализаторски предложени балха юкъе йоалаяьй технологаша. Масала, оператора Кухтин Владимира еннача предложенех пишка турбашка гIолла мазут дIа-юха сихагIа а лел, турбаш чу коксовани а хилац. Боккхача лоархIамера предложенеш еннай нов. Зеленкос а, кхычар а.

Ер шу доладелча денз инженерийи техникийи новкъостал 10 рационализаторски предложени балха юкъе йоалаяьй тха коллективо. Цар дикка къахьегама овсарал а лакхъяьй, дукха рузкъа а кходу.

Дег тIара къоабалдаь тIаийцар тха установка коллективо ССКП ЦК Пленумо Советски Союза берригача къахьегамхошка даь Кхайкарал. Цу исторически документа хIара мугIаро керда къахьегама толамаш дахара тIа а хьех тхо, вай сийрда кхоане хьа а хьокх.

Вай парте XXI съездо къаьстта терко тIаяхийтар производственни процессашта комплексни механизации автоматизации яра. Из лоархIам бола гIулакх кхоачащдара тIахьех ССКП ЦК Пленумо даьча Кхайкарало а.

Цудухьа тхо декхарийла да цхьан минуте технически прогресс а, производственни процессашта механизации автоматизации елга а диц ца де. Тхона хов производственни процессашта комплексни механизации автоматизации яр ворхI шера план толамца кхоачашъяра. дIоагIа долга.

ССКП ЦК Пленума Кхайкарал а дийша, ворхI шера план пхе шереи бархI беттеи кхоачашъе декхараш тIаийцад тха установка коллективо.

С. ПЕТРОСОВ.

ГНПЗ ССКП XXI съезда цIерахча установка начальник.

ТАСС-а ХОАМ

Ховш да, Советски Союзе массехк шу хьалхагIа денз цхьа лагIа долча баллистически ракетий новкъосталца тайп-тайпара лакхал долча фона тIерча тIоанашта хадданза тохкамаш деш латтилга.

ХьалхагIа ракеташ урагIа яхийтача хана вайга хаккхаьчаяр фона тIерча тIоанашкара хьал а царна юкъе хулаш дола хувцамаш а кердача тайпара довзийта йола Iалаьмате боккхача лоархIамера Iилман материалаш.

1959 шера 1 июле московски ханах 6 сахьати 40 минути яьлча, Iилман балхашта оттаяьча планага хьежжа, фона тIерча тIоанашта тохкамаш дара урагIа хийцай юккъерча гаьналга йодаш йола аргIанна йоагIа геофизически баллистически ракета.

Ракета тIа оттаяьяр маьлха спектара ультрафиолетови дакъа а, ионосфера лоаттам а, микрометеоритни поток а, тайп-тайпара лакхал йолча моттигашкара фона лостамаш а Iомадара йола аппаратуреи, хIаьта иштта тайп-тайпарча лакхаленашкарча фона кхаьта хилар, дозал, температура, лоаттам Iомабара йола аппаратуреи.

Лаккха урагIа дихьачул тIехьагIа хьайбай синошка фу хьал хул хар духьа ракета тIа ховшадаьдар хьайбаш: ши жIалийи (Отважнаяи Снежинкеи яхаш) цхьа кролики. Отважная яха жIалий хIанз кхозалагIа ракета тIа а хайна урагIа дахад.

Ракета тIа латтача Iилман аппаратеи хьайбайи дозал 2 эзар килограммал совгIа да.

Ракета урагIйохийтилга лерттIа чакхдаьлар. Ракета тIара Iилман аппараташи хьайбаши лорадеш йолча системо вIаштIехьдаьккхар ракетацара дIакъаьста отсек а Iилман аппаратуреи тохкама ховшадаь хьайбаши чудола контейнер а лаьтта маьрша Iойоссилга.

ХьалхагIе а гучадаьннарашка хьежача, тохкамаш дара йола программа кхоачашъ а яьй, массадолча гIулакхашта лоархIаме йола материалаш а кхаьчай.

Духхьашха хоам хиннаб фецарча яйгача газий хьакъехьа.

Лаьтта Iодессачул тIехьагIа хьайбашка дика хьал да. Цхьа хьайбаш массехказза урагIдахаро йиш хилийтар хьайбаш ракеташ тIа а хувшаш урагIа аха доалаш хилар ха. Керда хIамаш гучадаьннад дозал доацача моттигашка хьайбашка фу хьал хул хара.

Хьакхаьча материалаш кийчъеш а Iомаеш а латт.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ЙИЪЛАГIА СЕССИ ТIЕХЬА ЯККХАРАХ

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиумо **соцам баьб:** 1959 шера 9 июле гулъе лаьрхIа хинна Нохч-ГIалгIай АССР шоззлагIа хержаьча Лакхехьарча Совета йиъл агIа сесси 21 июле кхаччалца тIехьаяккха, аьнна.

Красни уголокаш болх беш я

«Ингушски» совхоза № 5 йолча отделене полеводческо-тракторни бригаде, дӀадийнача ялаташта гӀулакхаш деча, ахкан хана болх бергболаш красни уголок йиллай. Уголока доал деш ва бригада учетчик вола, активни агитатор н. Яндиев Джамил. Болхлошта дукха езаш йола салоӀа моттиг я красни уголок. Агитатораша укхаза беседаш ю, газеташ деш, ССКП XXI съезда материалаш ювцаш хьехамаш ду. Цул совгӀа укхаза я мукъача хана болхлошта ловза шахматаш, домино, шашкаш.

Красни уголоке социалистически декхараш кхоачащдара гӀулакхаш дувцаш болхлой собранеш ю, шоай балха опыт ювцаш звеньевоша къамаьлаш а ду. Дукха ха йоаццаш шоай балха опыт ювцаш, гидуаргаштеи хьажкӀаштеи оасар деш даьха балха толамаш дувцаш къамаьлаш дир Яндиев ИбрахӀимеи Арсамаков Джабраилеи.

ССКП ЦК Пленума сийна тӀаийца социалистически декхараш сийленца кхоачаш а деш планал совгӀа хӀаране къовзткъа - къовзткъа гектара лаьттан тӀа оасар даьд звеноша, хӀаьта укх деношка отделене 867 гектар хиллал долча кхашка деррига оасар даь а яьннай, дукхагӀа бараш кагирхой бола болхлой коллектив.

Агитаторашта дика новкъостал ду отделене управляющи волча, коммуниста нов. Хаматхановс.

Социалистически декхараш кхоачащдар дувцача собранешка масса хана дакъа лоацаш а, дикагӀа балхаш даьраш бувцаш а къамаьлаш а ду, хӀаьта котбаьннараашта дика болх баьрашта луш йола цӀе байрзкхилг а тел цо. Цу гӀулакхо къахьегамцара безам совбоакхх. Бригадерча красни уголоке хьалтеха доахк бригадо а къаьст-къаьстача болхлоша а тӀаийца декхараши уж кхоачащдарах йола цифраши.

Иштта дика болх беш я 5-ча отделене животноводчески фермера красни уголок а. Уголока доал деш ва агитатор вола зоотехник нов. Коригов Махьмад-Гири. Укхаза я радио, керда газеташ, журналаш, книжкаш.

Фермерча агитатораша Котиев Мухарбика, дикагӀча доярка, горсовета депутата Арапиева Хьавас хадданза ССКП XXI съезда материалаш, ферма болхлошта хьалхашка латта декхараш дувцаш къамаьлаш ду. Ферме Ӏомаю совхоза дикагӀа йолча доярка Галаева Зинай балха опыт а.

Июнь бетта хӀара беттача Ӏаттагара Дзагиева Губате 300 килограмми Арапиева Хьавас 289 килограмми шура яьккхай.

1959 шера шоаш шура яккха аьнна тӀаийца декхараш кхоачашделаьрхӀа я ферма коллектив.

Къахьегама овсарле лакхъяра дикка новкъостал ду нов. Коригов Махьмад-Гире йоаккхача шурий хӀара денна лоархӀам белга дика вӀаштӀехьдаккхарах. Хьокхама доска тӀа дӀаяздаьча, хӀара дояркас даьча балхаша, дояркай балхацара безам а яхь а совйоах.

Ферма болх тоабара новкъарлонаш еш хӀамаш а да, отделене Ӏалаьмате эсала лел доакъар Ӏалащделга, хьайбашта помещенеш хьалъяр а ехачарна ремонт елга а.

Совхоза дирекци а отделене управляющи нов. Хаматханов а, оарцагӀа а баьнна, хьайбашта доакъар Ӏалащделга а, помещенеш хьалъелга а махулла чехкагӀа вӀаштӀехьдаккха деза.

КРЕСТЯННИКОВ,
МагӀалбикерча ССКП райкома инструктор.

Тха хьанхарчий ферме

«Надтеречни» совхоза 1-ча отделене Ф. Г. Крымовс кулгалдеш хьакхарч лелаеш йоккха ферма я. Ферме 87 нанеи 200 духхьашха яхкаши хьакхарч я.

Хьакхарч лелаяро торо хулийт вай Даьхенна дукхагӀа а, дарегӀа а дулх далара декхараш кхоачашде.

Хьакхарч лелаераша дика къахьегар бахьан долаш, ца йойташи дегӀа онда йолаши Ӏангара а яьхар оаха тхоай хьакхарч, дикача хьокхамашца бӀаьсти яхкилга чакх а даькхар. Юкъера лаьрхӀача хӀара хьакхийна тӀехьа 12 хурск кхеяьй ферма болхлоша укх ах шера. Планах хӀара хьакхийна тӀехьа цкъа яхкача 5 хурск кхее езача 6 кхею оаха. Къаьстта дика хьакхарч лелаю Карпенко Ольга Федоровнас. Цо Ӏунал деча хӀара хьакхийна тӀехьа 13 хурск я. Дуккхача хана дենз из болх беш а хьакхарч лелаяра гӀулакх дика довзаш а я из. Ольга Федоровнаца цхьан дика болх беш ба Кудлаева Люба, Шинкаренко Филипп, Кувакин Семен, иштта кхыбараш а.

Дулха дӀаяла кхоабаш 4 беттагара 9 беттага кхаччалца ханаш йола 444 къона хьакха я ферме. Дулха кхоаба хьакхарч лелаеш хьинаре къахьегаш ба Кернус Мария Прокофьевна, Бугаевская Раиса, Чернявская Зинаида. Цар Ӏунал деча хӀара хьакхийна дийнахь - бус 500 грамм доза тӀаккхетт, планах 400 грамм йолча.

ХӀанз хьакхарч дулха дӀаяла йолаьй оаха. БӀаьш центнераш дулха дӀаенна укх тӀехьарча шин бетта. Дулха хьакхарч кхоабилга дика вӀаштӀехьдаьккха хиларца, дӀахо йодача хана кхы а дукхагӀа паччахьалкхенна хьакхий дулх дӀадала торо я тха фермага.

И. КИСЕЛЕВ,
«Надтеречни» совхоза 1-ча отделене зоотехник.

Рационализатор

Дика къахьегарца белгалваьнна ва Карабулакски бурув деттача конторa ремонтно-прокатни цехера кузнец Гандалоев Ӏусман. Цул совгӀа дика рационализатор а ва из.

Укх шера кхоъ рационализаторски предложени еннай Ӏусмана, хӀаьта царех шиъ балха юкъе а йихьай.

Чоалхане йола бурув детта оборудовани болх бе йолаялийта йиш яц, цунах мел йоалла оатхал чӀоагӀъяь, нийсъяь ца хилча. Цу гӀулакха дика новкъостал ду кузнеца Гандалоевс. Эшаш йола оатхалаш дика а сиха а хьаю цо. Дика пайда баьлар говзача кузнеца еннача гайкаш кердача хьисапе хьаярах йолча предложенех. Кердача тайпара гайкаш хьаяро торо хилийтар уж сихатӀа а аттагӀа а е.

Цхьа ха яьннача гӀолла цхьаькха предложени а елар Ӏусмана: ялх са бола гӀовраш хьадергдола механизм йир цо. Механически мастерскена эшаш дола уж гӀовраш цхьан мугӀарах Ӏодехкача 2 эзар метр дӀоахал хургда цар. ХӀаьта уж кийчдеш кузнецои болхлочои 500 сахьат доаккхар. ХӀанз цхьан кузнеца бӀаь сахьата бу из болх.

Укх деношка керда, рационализаторски предложени еннай Гандалоевс.

Иштта гӀо ду дикача кузнеца семилетка план ханал хьалха кхоачашъяра.

А. БАКАЛЮК.

Специальность Ӏомаеш боахк дешархой

Дукха специалисташ кийчбу Грознерча № 1 йолча технически училище. Цига Ӏомабу промышленни оборудоване слесараш, электрослесараш, контрольно-измерительни приборий механикаш, болата конструкцей монтажникаш.

Дукха ха йоаццаш Грознерча № 7 йолча строительно-монтажни управлене практике бахаб училищера болата конструкцей монтажникаш.

Дукха ба практике дика къахьегаш бола дешархой. Царех ба Ю. Харебин, Кривошеенко, иштта кхыбараш.

Пленума сийна шоаш тӀаийца хинна декхараш 118 процент кхоачашъяьй практиканташа.

Г. ЗАСОРИН.

Бахача наха лекцешка ладувгӀ

Массаза дукха нах хул Грознерча Кабардински улицах № 11/27 йолча коа. Укхаза гуллу коа дагӀача вӀаштӀарадаьча доккхийча цӀеношка баха нах. Каст-каста тайп-тайпарча дешаех хабараш а къовсамаш а хул цар.

— Лекторий хьаелла вай воай цӀеношка, — аьлар цкъа пенсионера Астафьевс. Цун предложени хьаллаьцар наха. Ценой хӀара подъезде староста хержар. Цо дӀакхайкаду бахача нахага маца малагӀа лекци хургья а, подъезде объявленеш а хьалъетт.

Нов. Астафьевс хадданза бувзам лоаттабу парте Ленински райкома партийни просвещене кабинетаца.

Коа юккъе, хозача фега медицински темаех а, дунен халкъашта юкъерча гӀулакхех а лекцеш йийшай укхаза. «Коммунистически парте XXI съезд химически промышленность дегӀайоалаярах» аьнна тема а йолаш яр дукха йоаццаш йийшa лекци. Цига ладувгӀаш бар цӀен-ноанойи болхлойи, гӀулакхера нахи пенсионераши, дешархойи — верригаш 80 саг.

В. СВЕТЛОВ.

Цунна наха баркал йоах

Шу совгӀа ха я Наьсарен районе Бурочурча туберкулезни санаторе Ахриева Маржан медсестра йола.

Наьсаре ялехьа Павлодаре яхар Маржан. Цига медицински курсаш йисте а яьха городской поликлинике болх беш хилар из.

Ше балха ена дукха ха ялалехьа санаторе коллектива а унахошта а дукха езаелар Маржан.

Санаторе хул вай республика тайп-тайпарча моттигашкара баьхка цамогаш бола нах. Укхаза дика дарба а, гӀулакх а дар бахьан долаш толашагӀа а хиле лазаро юкъах битийта болх юха а дӀаболабу цар.

Санаторе дарба а даь арабаьннача наха дег тӀара баркал йоах лорашта Котиев Мурадаи, Сакаева Эльза Петровнайнеи, бакъда, дукхагӀабараша къаьстта белгалйоах медсестра Ахриева Маржан.

ВӀалла мукъа минут йоацаш дукха а хала а хул цун болх. ХӀаьта а, ший гӀулакхо цамогаш болча наха гӀойле еш хиларо кхы а дукхагӀа болх бе низ лу цунна.

М. ДАСКИЕВ.

Революце дакъа лоацаш хиннараша дувц

Укх деношка революци йоаккхача дакъа лоацаш хиннараш ух парте Нохч-ГӀалгӀай обкома архива болхлой болча. Цхьабараша Нохч-ГӀалгӀайчен пролетариатои къеча ахархошеи советски Ӏаьдал доаккхаш лоаттабьча тӀемах шоашта дагадоагӀараш дувц, вокхар цу шерашкара гӀулакхаш довзийташ дола документаш кухь, цхьабараша «1917—1920 шерашка Нохч-ГӀалгӀайче революци йоаккхаш дакъа лоацаш хиннарий дувцарий сборник» оттадеча комиссе членашца къамаьлаш ду.

Комиссе венавар 1918 шера денз парте вола. Дьякова отряде хинна тӀемахо-кавалерист Д. В. Кочетков. Цо дийцар сунженски казакашa деникинцашта духьал баьча тӀемах шийна дагадоагӀараш.

Грозненски горсовета эггара хьалхарча председатела Е. А. Анисимова йишас комиссега дӀаденнад грозненски парторганизаце цу шерашкарча балхах дола документаши фотоснимкаши. Боккха исторически лоархӀам болаш да С. М. Кировс Гикало отряде вахийта хиннача Дудаев Султанах дагадоагӀараш. Дудаев Султан Гикало отряде штаба начальник а волаш Воздвиженски тӀем тӀа турпале веннав.

Шоашта дагадоагӀараш дӀадийцар 1918 шера Грозненски пролетариато бӀаь дийнахь лоаттабьча тӀем тӀа цакъа лоацаш хиннача Ф. А. Болтышевс, А. Б. Рухлина, С. С. Бутенкос, Ушаев Мазлака цӀи хезача отрядаца хиннача тӀемахоша нн. Байсуркаевси Ношаевси, Дьякова отряде подпольщица а, тӀемахо а хиннача М. И. Гец. Москвера шоашта дагадоагӀараш дахкийтад нн. Конотопкина, Костерина. Н. Ф. Гикало йишас В. Ф. Гикало-Смагас.

ЧӀоагӀа лоархӀам бола материалаш еннай гӀалгӀай отряда командир хиннача Орцханов Хизарас. Цо дувц Серго Орджоникидзеца ше хиларах а. Сергос шийна тӀадехка бехктокхаме гӀулакхаш ше кхоачащдарах а.

Дукха фотографеш а, боккхача лоархӀаме дола исторически документаш а деннад комиссега 1918 шера денз коммунистически парте член волча Чабиев Эгалос.

1918 шера В. И. Ленина путевках Кавказа машин-наькъаш лораде хьожавaь НКПС-еи ВЧК-аи особи уполномоченни хиннав нов. Чабиев. Буро тӀа машин-наькъа тӀарча ЧК-ана керте лаьттав из. Серго Орджоникидзес ше тӀадилларах 1919 шера февраль бетта Наьсарен-Вокзале бронепоездаш кӀалхарйоахилга а, уж Грозне дӀайохийтилга а вӀаштӀехьдаьккхад Эгалос.

Документашеи фотокопешеи дувц ГӀалгӀайчу нов. Чабиева подпольни балхах, Гикалоца цун хиннача бувзамах. 1920 шера март бетта ингушски халкъа съезде гуржий меньшевикашца лира къовсам а лоаттабир. ГӀалгӀайче советски Ӏаьдал котдалар дӀа а кхайкадир нов. Чабиевс. Цига ГӀалгӀай Халкъа Совета председателал хержар из.

Дика документ да нов. Чабиевс 1919 шера 12-ча октябре ГӀойта партийни группа хиннача совещанех парте обкома партийни архиве дӀаденнар. Совещане балха дакъа лоацаш хиннаб коммунисташ нн. Гикало, Чабиев, Албогачиев, кхы а массехк саг. Совещане кхо дош къоастадир: Узум-Хьажеи цун гӀулакхи, Нохчийчу а ГӀалгӀайчу а Шe Эскар вӀашагӀдоллари. Цеча Эскара штаб Ӏалашъяри. Укхаза да цхьан юккъа деникинцашта духьал къовсам лоаттабеш а хинна, цул тӀехьагӀа советски Ӏаьдала лира моастагӀ хиннача Къилбаседа Кавказеи Дагестанеи имама Узум-Хьажас, ший кулг а. печать а тӀа а долаш, нов. Чабиевга кхахьийта каьхаташ а.

ДагадоагӀарех йолча 80 материалага хьежа а яьнна хӀанз исторически гӀулакхаш, цига дакъа лоацаш хиннараш бокъонца тохкаш я комисси. Советски Ӏаьдал доаккхаш Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша лоаттабаь сийлахь-боккха тӀом вай тӀехьенна бовзийтаргболаш сборник оттадергда цу материалех.

Н. ШАДИЕВ.

Харжархой хьашташ кхоачашду

МагӀалбика района «Ингушски» совхоза СоагӀапчарча юртсовета къахьегамхой депутаташа шоай керттера декхар лоархӀ XXI-ча партсъездо белгалъяьккха ворхӀ шера йола программа кхоачашъяра къахьегамхой оарцагӀа бахар.

Хоржамаш хинначул тӀехьагӀа депутаташ теркам бе баьлар «Ингушски» совхоза кхоалагӀча отделене производственни гӀулакхий а, культучреждений балхий а.

ХӀанз депутаташ дакъа лоацаш ба ялаташ чуэцача а, хьажкӀашта оасар деча а. Исполкоме цар дийцар хьайбай продукташ совъяхара, юртарча бахархой хьашташ кхоачашдара, иштта кхыдола дешаш.

Цу дерриганеша хьахьокх юртсовет юрта боахам дегӀабоалабара а, семилетка хьалхарча шера план кхоачашъяра а йоакхо еш хилар.

Организационно-массови болх тоабара къаьстта боккхача лоархӀаме я массайолча хана болх беш йола комиссеш. Къаьстта дика болх барца белгалъяьннай торгово-финансови а, юрт тоаяра а комиссеш. Цу комиссешта керте латт нн. Галкин, Мержоев, Барахоев, Гандалоев.

Хоржамаш чакхдаьннaчул тӀехьагӀа хиннача сессе депутаташа дийцар харжархой хьашташ. Царех 15 укх шереи 2 хьатӀадоагӀача 1960-чеи шерашка кхоачашде лаьрхӀад сессе.

Укх шера бИъ бетта СоагӀапча хьадаьд диъ тӀий, хӀаьта СоагӀап яхача хина сунт а теха, хий ухаш йола колонкаш яхкай.

Депутаташ Барахоеви Галкини оарцагӀа баларца юрта хьайиллай иккий мастерской. Харжархой хьашташ кхоачащдеча доккха дакъа хьаллаьцад депутаташа И. Матиевс, У. Гандалоевс, Зайцевас, И. Мержоевс, Изгазиновас, Б. Мержоевс, иштта кхыбараша.

ХӀанз депутаташ къахьегаш ба юрта электричество юллийташ. Ӏалашдаьд ӀодогӀа бӀоагӀий, кхыйола электрооборудовани. Укх шера хьалъяь яргья йоккха магазин.

Уж балхаш деча новкъостал деш ба СоагӀапчара бахархой. Цар сангараш йоах, бӀоагӀий Ӏодувг1, кхыдола балхаш ду. Бахархоша шоай низаца 730 метр керда хий уха трубаш яхкай. Цу тайпара балхаш деча тӀахьожаш ва Мержоев Келса. Водопровод тоаеча дика къахьегаш ба Цокиев Ӏабдал-Мажит, Галаев СаӀит-Салам, Мержоев Умат - Гири, иштта кхыбараш.

Бахархоша шоай низаца 4 километр гаьна уллача хьакхий фермагара хьатӀаенай шоай юрта электричество.

Укх деношка бахархой цӀеношка электрически лампаш лоталургья.

А. СЛЕСАРЕВ.

Болх бешшехьа а дийшараш

ХӀанзалца МагӀалбикерча сайранна дешача № 2 йолча кагирхой школе дийша баьннараштa 10 класс яккхара аттестат шоай школера хьехархойи дешархойи мара боацаш дӀалора.

Укх шера школа йистеяьккхараштa аттестаташ уж болх беш болча предприятешка собранеш а еш тийннай.

Иззамо йола собрани хилар дукха ха йоацаш МагӀалбика горисполкоме. Школа заведующи волча нов. Зосима дийша баьннача А. Барахоевна а К. Галяудиновна а, М. Барахоевна а, иштта кхыбараштa а, цар дика а тӀехдика а дешар белгал а доаккхаш, дӀаелар «кхетама аттестаташ».

Иштта хоза чакхдаьлар балха ухкашехьа а дийшача городерча транспортни контора болхлошта аттесташ дӀаялар а.

Школа яьккхай П. Гавриш, Н. Энгиноевс, В. Абрамченкос, иштта кхыбараша. Укх шера 10 класс яьккхача, конторе токарал болх беча Т. Колядас дег тӀара баркал аьлар болхбе а, деша а бокъо еннача Коммунистически партена а, советски правительствона а, шийна хьийхача хьехархошта а.

Дийша баьннараш даькъал бувцаш собране къамаьл дир контора инженер волча нов. Еремеевси, парторганизаце секретареи, иштта кхыбарашеи.

М. СИДОРЕНКО,
школа директор.

Цунна ший болх дукха беза

Ший болх дика бовзарца а из дукха безарца а белгалваьннав нов. Н. В. Александров. Из старопромысловски районе киномеханикал болх беш вола 32 шу да.

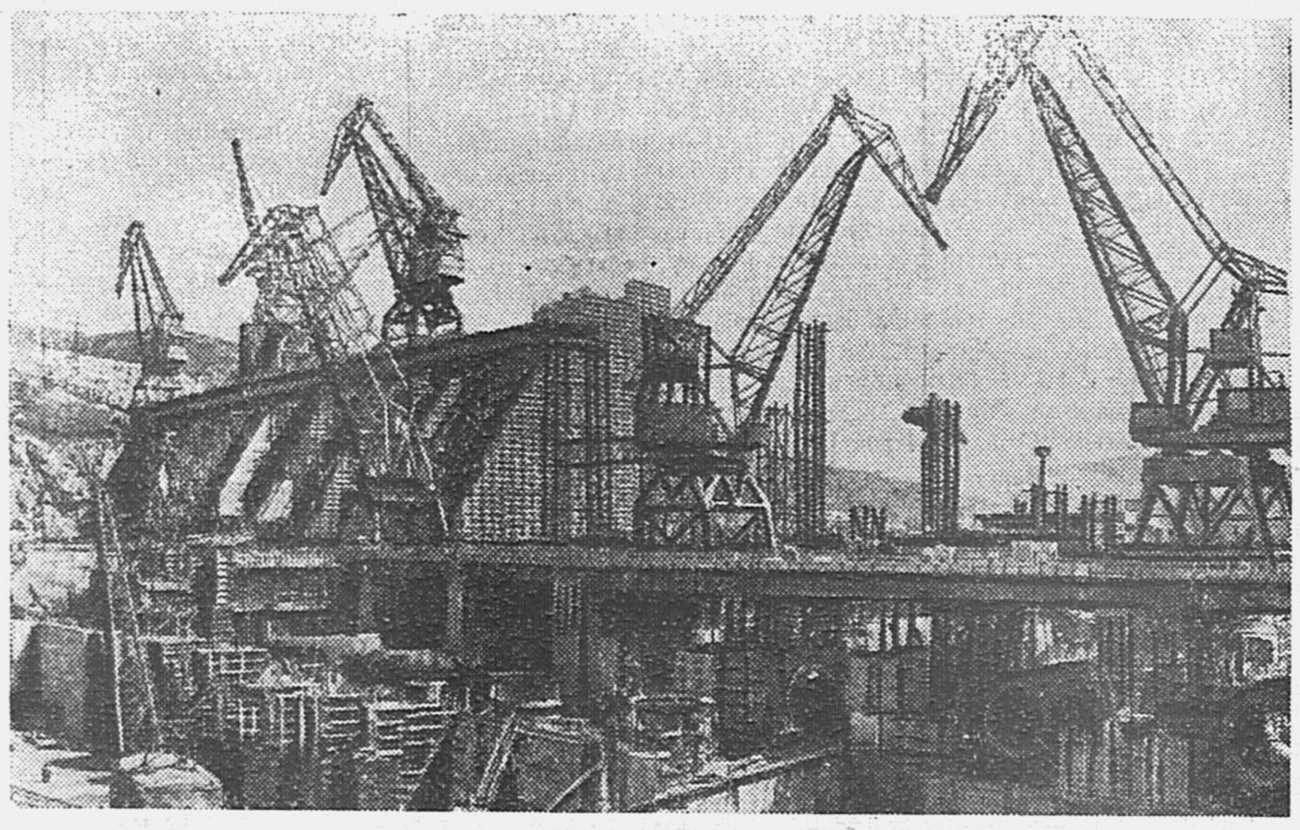
Дуккхаза совгӀаташ, хестора грамоташ тийннай киномеханика цо болх дика бар бахьан долаш.

Ше хинна ца Ӏеш, сесаг а я цунца киномеханикал болх беш.

Ялхайтта шу да цун сесага из болх бу.

С. КЕРИМОВ.

БУХТАРМИНСКИ ГЭС ХЬАЛЪЯР.

КАЗАХСКИ ССР. 1960-ча шера хьалхарча ах шера хьалхара ши турбина болх бе йолаялийта, аьнна, дош деннад Бухтармински гидроэлектростанце строителий коллективо. 72.5 эзар киловатт низ болаш йолча генераторга болх байтилга Ӏалащдерг да царех хӀара турбино. Цу турбинаша болх белга Ӏалащдара 340 эзар кубометр бетон йилла еза гидростроителий — соахкарчул шозза дукхагӀа я из.

Сурта тӀа. Бухтармински ГЭС хьалъеш латтача метте.

В. Позденкои А. Московскеи сурт ТАСС фотохроника

Ленински парте турпала никъ

(„Советски Союза коммунистически парте истори" яха учебник арадаларах)

Сийлахь-йоккхача ленински революционни традицешца коммунисташ а беррига къахьегамхой а хьалкхебара дола низ бола идейни герз а пайда дукхагӀа луш йолча средствaех цаӀ а да Советски Союза Коммунистически парте истори. ССКП истори Ӏомадаро, марксизма - ленинизма теори Ӏомаяро къахьегамхошта кхетам лу общество дегӀаяра законаш довза, классови къовсама а революце болама низий а законаш довза, Советски Союзе социализми коммунизми хьалъяра законаш довза. ССКП истори Ӏомадаро новкъостал ду керда декхараш кхоачашдара парте йоккхача опытах пайда эца а коммунизм хьалъеча творчески хьинар айде а.

Парте истори довзара а, цун опыт Ӏилманца чулацара а, шерра дӀайовзийтара а боккха лоархӀам болаш да дешара пособеш, къаьстта историко - партийни дола литература. ТӀеххьарча ханналца вузашка, партийни дешара системе ССКП истори Ӏомадеш лелаяь керттера пособи яр ший хана доккха гӀулакх кхоачашдаь йола «ВКП(б) историе лоацца курс». ХӀаьта а, ховш да, цӀенхаштара кхоачамбоацараш юкъе доацаш из книжка ца хиннилга. Цу тӀа а 1937 шерга кхаччалца мара яздаьдац парте истори «Лоацца курса тӀа».

Беррига идеологически Ӏилмани болх овлангара денз тоабара декхар оттадаь йолча ССКП XXI-гӀча съездо белгалдаьд парте исторех лаьца керда, атта кхеталуш дола марксистски учебник хьаданза дарг ца хилар. ХӀанз кепа теха арадаьннад «Советски Союза Коммунистически парте истори» яха книжка.

Введенехи, 18 главахи, Заключенехи латт учебник. «Лоацца курсацеи» парте исторех долча кхыча учебникашцеи нийсдича, кердача книжка тӀа хийцай **ССКП историе цхьайолча этапий ханаш.** 20-гӀча шерашка кхаччалца йолча ханашта ларде лаьцай «Детская болезнь» «Левизны в коммунизме» яхача книжка тӀара а, кхыча балхаш тӀара а, хӀаьта иштта парте съезда решенешкара а, партийни документашкара а Ленина яь йоагГӀаш йола указанеш. Цул тӀехьагӀа йоагӀаш йола ССКП истори ханаш СССР-е социализми коммунизми хьалъяра этапашка хьежжа нийсъяь я.

Хьалхарча глава тӀа хьахьокх болхлой болам болабенна ха а Россе марксизм йоаржаяр а (1883—1894 шераш). ШоллагӀча глава тӀа дувц большевистски парти вӀашагӀйоллларца дувзаденна дешаш: «Россе марксистски парти вӀашагӀйоллар духьа лоаттабаь къовсам» РСДРП вӀашагӀйоллар. Большевизм гучаялар (1894—1904 шераш). «Лоацца курсаца» нийсдича юкъедихьа хувцамаш къаьстта шоай лоархӀам болаш да: хӀанз оттабаьча хьалхарча шин глава тӀа къаьггагӀа хьахьокх марксизм дегӀаяра юкъе керда ленински этап йолаенна ха.

Ленински указанешка хьежжа тӀехьа-хьалха йоахаш нийсъяьй 1907—1910 шераш чулоацаш йола реакци лаьтта ханаш а (IV глава), 1910—1914 шераш чулоацаш йола керда революционни болам айбенна ханаш а (V глава).

1917 шера марте—октябре йолаенна а Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котьяларца чакхъяьнна а йола исторически событеш ювц кердача учебника VII глава тӀа. Социалистически революци дегӀайоалаяр а Советски Ӏаьдал чӀоагӀдар а духьа парте лоаттабаь къовсам (1917 шера октябрь — 1918 шу) аьнна язбаьча VIII-гӀча глава тӀа бувц Советски Ӏаьдал чӀоагӀдар духьа парте лоаттабаь къовсам. Иштта къаьст-къаьста уж хӀамаш яздаро йиш хилийтар, Октябрьски революце сийлахь-боккха исторически лоархӀам къаьгга хьахьокха, революце баьчча волча В. И. Ленина организаторски хьаькъал бокъонца долчча бесса хьахьокха, большевистски парте кердача хьалашка беча балха белгалъяьнна йола башхалонаш хьагучаяха.

КӀезига-дукха хийцай хьалхагӀа оттаяь хинна 30-гӀча шерашкара ханаш. XII глава чулоац 1929—1932 шераш. Цу глава тӀа дувц, еррига фронт а лаьца социализм тӀайолаеннача хана парте баь болх а колхозни строй вӀашагӀйоллар а. «Халкъа боахама социалистически реконструкци яь яккхар духьа парте лоаттабаь къовсам. СССР-е социализм котьялар (1933—1937 шераш)» аьнна язбаь ба XIII-гӀа глава.

ДӀахора исторически ханаш ювцаш да XIV—XVIII-гӀеи главаш. ХӀанзалца хьайола ха а язъяь, кердача исторически этапа — СССР-е шерра коммунистически общество хьалъе йолаялара — керттерча закономерносташка хьажарца а ССКП XXI-гӀа съезд дунен халкъашта юкъе Ӏалаьмате боккха лоархӀам болаш хилар хьахьокхарца а чакхдоал парте истори.

* * *

В. И. Ленина яздаь балхаш, парте съездий решенеш, кхыдола партийни документаш ларде а лувцаш язъяьй кердача книжка тӀа ленинизма керттера проблемаш. ССКП истори — марксистско-ленински теории революционни практикеи вӀаши дика дувзаш да. Ленински партийни принципагара хьалхле а йиеш, марксизма-ленинизма проблемаш бокъонца хиннача хӀамашка хьежжа, шоаш дегӀаиххача тайпара хьахьокх авторски коллективо. Учебника автораша иштта къаьстта нийса методологически никъ лацаро йиш хилийтай царга парте истори лоархӀамегӀа йола теоретически проблемаш оттаярцеи хьахьокхарцеи долчча бесса цхьана тардеш дӀаязде. Цу тайпара из хилар хьахьокх лоархӀамегӀа йолча историко-партийни проблемаех цхьанне — кердача, партех болча ленински хьехама язбаро.

В. И. Ленина дуккхача балхашка а кхыча программни документашка а дегӀадоаладаь пролетарски партех дола Ӏилма дегӀадар тӀехьа-хьалха доагӀ-доагӀача тайпара дӀанийсдаьд. ХӀаьта теоретически дешаш дегӀадахкар парте практически балхаца айхха вӀаши бувзам болаш яздаьд.

Октябрьски революци кот а яьнна, ССКП-ах **доал ду** парти хинначул тӀехьагӀа партех дола Ӏилма дӀахо а дегӀадера Ленина яздаьча балхашка а партийни решенешка а. Партех долча Ӏилма **керда закономерносташ** гучайоал учебника тӀа: парти обществона кулгалдеш бола низ хилар; къахьегамхой кхыча организацешца парте леладу гӀулакхаш; парте пролетарски ядро чӀоагӀъяр; парте организаторски хьехамеи лоархӀам,— иштта кхы дӀахо а. Социализми коммунизми котьяккхар духьа лоаттабьча къовсама ерригача опыто хьахьокх, йоах учебника тӀа, коммунистически общество хьалъеча хана парте лоархӀам тӀа-тӀа дукхагӀа лакхлу аьнна йолча ленинизма лоархӀамегӀа йолча выводех цаӀ бакъхилар.

Кердача учебника тӀа яздаь ССКП истори дуккхача документашцара, дуккхача бакъдолча хӀамашцара яздаьд. Из бокъонца хьахьокх цхьайола историко - партийни проблемаш ювцача моттигашка книжка тӀа даьча хувцамаша.

Революционни болам Россе исторически денгара-денга дегӀа мишта бенаб лерттӀа хьахьокх автораша. Масала, Ленина яьххача тайпара хьахьекхад учебника тӀа народничества чоалхане, юхамаччахьара гӀулакх, нийса белгалбаьб революционни болама историе чура цун никъ. Шерра йовзийташ хьахьокх хьалхара эрсий марксистски организаци— Россе марксистки болхлой парти вӀашагӀйоллара никъ мукъабоаккхаш болх баь йола «Къахьегам мукъабаккхара» группа.

Ленина хьисапе оттадаьча цу дешага хьежжа тоа а даь, шерра деннад политически уйлан течени а политически парти а хинна 1903 шера денз хьайолаенна большевизм хьахилара хьакъехьа дола тезис. Большевикий парте вӀашагӀъелла а дунен халкъашта юкъерча болхлой болама керда никъ хьабийлла а йолча II-гӀча съезда дерригдунен-исторически лоархӀам хьахьекхаб. Учебника тӀа къаьстта белгалду II-гӀча съездо тӀаийцача революционни пролетарски парте марксистски программа боккха лоархӀам болаш хилар. Из программа ларде а латташ хьа а хиннай чӀоагӀ а еннай большевикий парти. Цунгара хьалхле а ийеш, толаме къовсам лоаттабаьб парте Россе буржуазно - демократически социалистически революци котьяккхар духьа.

«Лоацца курса тӀарчул» дуккха шерагӀа а кӀоаргагӀа а хьахьекхаб Коммунистически парти вӀашагӀъеллача а чӀоагӀъяьча а В. И. Ленина Ӏалаьмате боккха лоархӀам, герз кара ийца йола Октябрьски восстани кийчъеш а цунна кулгалдеш а цо баь болх, дунен тӀа эггара хьалхарча болхлойи ахархойи пачхьалкхенна керте ше волаш боарам боацаш чӀоагӀача хьинарца цо лоаттабаь къовсам. Цунах тарра хьожаш а тохкаш а да хьалхагӀа юкъе ца доаладеш диса хинна Ленина яздаь дукха балхаш.

«Советски Ӏаьдала аргӀанара декхараш» аьнна (1918 шу) ше язбаьча балха тӀа а кхыча балхаш тӀа а В. И. Ленина керттера чулоацам баьшха йола социалистически боахам хьалбара ленински план йолча бесса язъяьй учебника тӀа. Цу белгалбаьча балха тӀа В. И. Ленина оттаяьй Ӏилманца бакъяь хьахьекха, бокъонца йола мехкара экономически строй социализма наькъаца эргайоаккхаш йола план, цу тӀа цо оттаяьй капитализмагара социализмага довлача хана пролетарски пачхьалкхено лелае езача экономически политика керттера принципаш.

ДӀахо ше яздаьча балхашка В. И. Ленина масса оагӀорахьара бакъяь хьа а хьекхар дӀахо дегӀа а йоалайир СССР-е социализм хьалъяра план. Цу плана керттера моттигаш учебника юкъеяхай. Социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсаме парте эггара чӀоагӀагӀа дола теоретически практически герз а хинна дӀаэттай ленински план. Цо дегаш ураоттадаьд болхлой классеи къахьегама ахархойи социализм капитализмал котъяккхар духьа къахьегама толамаш дахара.

Учебника тӀа хьахьокх Россе хиннача граждански тӀема гӀулакхаш дунен халкъашта юкъе боккха лоархӀам болаш хилар. Кхыча пачхьалкхенашкара империалисташи цар белогвардейски агенташи бохабаь дӀа а баьха, капиталистически мехкашца машаре цхьана къахьега а социализм толаме хьалъяра эша хьалаш Ӏалашде а йиш хилар Советски мехкага.

Социализм хьалъяреи советски мехка ший лоӀаме хилар лорадареи декхараша дӀадехар экономически а политически а, тӀема а, кхыча а гӀулакхашта советски республикаш айххийта вӀашагӀтохилга. Из дош бокъонца кийчдаь а парте ЦК дийца а дар. СССР вӀашагӀйоллара хьакъехьа деклараци тӀа а эцаш, пролетарски пачхьалкхен законаш арадоахаш йола лакхехьара орган — СССР ЦИК а хоржаш Советий 1 съезд хилар 1922 шера декабре. Книжка тӀа ювц цу исторически событена хетаяь цул хьалххагӀа яь йоагГӀаш йола партийни решенеш, цу тӀа белгалбу В. И. Ленин керте а волаш, дуккхача къамех латта Советски социалистически пачхьалкхе вӀашагӀйоллача хана парте лелаяьча хьалхлен лоархӀам. Коммунистически парте лелаеча ленински къамий политика йоккха котало ялар хилар СССР вӀашагӀйоллара.

Социализм хьалъяра ленински план кхоачашъеш советски халкъо шерра болабаь болх бикъбенна классови къовсам латтача хьалашка лелар, цо сихбир партена чура къовсам а. Тайп-тайпарча участкашка хьадда къовсам лоаттабе бийзар Коммунистически парте Ленина духьаларча оппозиционни группашта-троцкисташта, зиновьевцашта аьттехьарча капитулянташта, националисташта духьала. СССР-е социализм оттаярах дола дош дар В. И. Ленинца, партеца еррига оппортунистически группаши фракцеши барта ца йоагӀаш хинна керттера дош.

Учебника тӀа хьахьоккхача тайпара, пролетариата диктатура хиларца а дӀахо йодача хана болхлой класса ахархошцара цхьоагӀо чӀоагӀъярца а социалистически общество йизза хьалъяра эша дерригa хьалаш вай мехка долаш хиларах йолча В. И. Ленина указанешка

БЕРРИГА НИЗ—ЯЛАТАШ ЧУЭЦАРА!

СИХАГIА ЙИСТЕ ДАХА ОАСАРА БАЛХАШ

★ ★ ★ ★ ★ ★

Ца дойташ чуэцаргда ялаташ

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОНЕ ЭГГАРА ХЬАЛХА ялаташ чуэца йолаеннай «Новый быт» яха колхоз. Дика къахьегарца белгалбаьннаб денна навесной жаткаца 34 гектар хьокхаш вола нов. Чекрымови 25 гектара тIара касараш оардаш вола нов. Бессарабови.

Дерригача ялатех нийсса ах чуийца баьннаб «Горячеисточненски» совхозера къахьегамхой. ХIанзалца хьекхача ялатех 90 процентал тIех долча лаьттан тIара касараш аьрда баьннаб уж. Хьинаре къахьег укхаза механизатораша Альбековс, Гезуевс, Адмисиевс, иштта кхыбараша.

«Старо-Юртовски» совхозерча 3600 гектарах 3000 гектар хьекха яьннай, царех 2400 гектара тIара ялат аьрда а даьннад.

Дика къахьег социалистически яхье баьннача «Ермоловски» совхозерча механизатораша. Ялаташ хьакха доладеннача деношка доккхий балха толамаш дахарца белгалваьннав Н. П. Нестеров. ВIашагIъеллача шин жаткаца 5 дийнахьа 212 гектар мукх хьекхар цо.

Цо санна къахьег совхозерча дукхача механизатораша. СК-3 яхача комбайнаца дийнахьа 20 гектарага кхаччалца долча лаьттан тIара касараш оард комбайнера Гегиев Рашида. Дика гIулакх да 1-ча Мая цIерахча колхозерча къахьегамхоша дIадоладаьр. Комбайнашеи жаткашеи денни буси 20 сахьатал кIезигагIа болх бац. ХIара жатка тIа шиъ саг хила везача кхоккха саг хьожаваьв. Цу гIулакхо торо хулийт хан-ханнахьа салаIа, машинашта дикагIа доал де.

ХIара сменах йола нормаш тIехкхоачашъеш ба хIанз районера дукхагIа бола механизатораш. Ханнахьа а ца дойташ а ялаташ чуэцара шоай низ кхобергбац, йоах цар.

С. КОСТИН.

Наьсарен районе ка бола ялат

Наьсарен районе эггара хьалха ялат чуэца болабеннаб «Назрановски» совхоза Яндрерча отделене механизатораш. Цхьан дийнахьа ше болх беча лафетни жаткаца 21 гектара тIара мукх хьекхаб механизатор волча Хамхоев Юсупа. Цунца шийна дийнахьа йоагIа балха норма дикка тIехкхоачашъяьй Хамхоев Юсупа. Цунах тарра дика къахьегаш ба отделенера беррига механизатораш ка бола ялат чуэцача.

Яндрера механизатораш дукха хьалалехьа дерригa ялаташ хьакха болалургба.

В. НИКИТИН.

Шоай толамаш дебаду

Малх делкъига кхаьчабар. Кхаш долчахьара нагахь хьахьокхача михо юхьа тIара хьоцар чехкка докъадора, дале а къа ца хеташ хьежача маьлхо хьоцар юха а хьатIа доаккхар...

«Октябра 40 шу» яхача совхоза централни усадьбе со дIакхаьчача цигара кулгалхой делкъига хIама даа бахабар, цига со латташ совхоза коа наIар тIа сецар «ГАЗ-51» яха машин.

Цу машинаца вар Дальгиев Ахьмад. Са къаьна хьаша — «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделене агроном ва. Къамаьла дукха тIера вац из. Нагахь мара далац цун багара велавалар е бегашта къамаьл. Тахан къаьстта ший тайпара дар цун болар. БIаьстан балхаш доладелча денз массехказа хиннав со укхаза. Дукхаза цхьана тийхкад оаха отделене кхаш. Шийга даьча хаттара жоп далар мара кхы къамаьла тIера воацаш хулар из. Тахан, тIакхоачашехьа бегаш беваьлар:

— «Темаркъий вож» а яхьаш вена ма хургвий хьо-м, даьра из тоха моттиг укхаза-м яц хьона.

Гаьна воацаш лаьттача къонача саго, трактористо, со йист хила кхелехьа, сомача оазаца аьлар:

— Ай, ва Ахьмад, къаьнача «Темена» кIезиг—дукха къоалам хьакха хIама доацаш дика латт шун отделене балхаш?

— Хьажал шо, ТIой-Юртара нах, ЦIе байракх хьанга я.

— Иштта дика тоаденнад шун гIулакхаш? — аьнна, хьаттар аз.

— ГIулакхаш яхий Iа? Iо а вена тха кхашка хьежача ховрг-дакха хьона. Со хIанз кхашка вода, хьо тхинцигахьа дIавоагIий?

Машинаца тхо долхаш цо дийцар сона ССКП ЦК июньски Пленума сийна хиннача социалистически яхье хьалхара моттиг яккхарах, карара-кара тела ЦIе байракх шоай отделенена еннай, яхаш.

Машино чехка дIакхоачадир кхашка. БIарг дIа ма кхоачча, михо форд мо лестадеш латт хьажкIий, кIина, кена, мукха кхаш. Дукха ха яц укхаза Iаьржа оахам хинна. Советски наьха хьинарца, деналца, хьувкъаш латт баьццара кхаш.

Кхашта юкъе гIолла бодача новкъа каст-каста гу звеной участкаш хьахьокхаш дола улгаш. Машин сеца а еш кхашта юкъе дувл тхо. ТIеххьарча деношка дилхача догIо оасар хьоадаьд, дале а хIанз цун кхерам бехаб.

Барт а цьоагIо а йолаш къахьийгад балха араяьннача хьалхарча дийнахь денз балхацара безам кIезиг ца луш, сийлахьча семилетка хьалхарча шера хьажкIаш дика хьувкъаяра Кусиева Зайдата звенос. Кусиева звенон кхаш эггара цIенагIа да. Дика цIендаьд кхаш О. Белакиева, М. Манкиева, Х. Евлоева. Иштта кхыбарий а звеноша.

Кусиева звеновс ший участке оасар даь а яьнна, кхыча звеношта новкъостала 50 гектар гидуаргаши, 28 гектар хьажкIаши йийхай кхы тIа а оасар де. Цу кхашта сихха оасар деш йоалл звено.

Кулбужев Къашбулата тракторни бригадера механизатораш а боахк ма хулла культиваци еш. Дика къахьег трактористаша Даурбековси Евлоевси.

Долакха - Юртарча юрта боахама къахьегамхоша шоай хьалхара толамаш дебаду.

О. БУЗУРТАНОВ,
(тха собкорр).

Дика дIахьу ахкан балхаш

Шаьла района «Джалка» яхача совхозе дукхагIа йолча отделнешка дика дIахьош да ахкан балхаш.

Къаьстта чIоагIа къахьег 1-ча отделенерча болхлоша. Жаткашца хьекха касарах улла мукх оардаш отделене 5 комбайн я. 10 дийнахьа мукх аьрда баккха, аьнна денна дош кхоачашдара чIоагIа хьинаре къахьегаш ва самоходни комбайнаца болх беш вола Юсупов Мовлди. Денна 120—130 процент кхоачашъю цо задани. 2 эзар центнер гаргга аьрда мукх хьатIаэзаб отделене хьатта.

Иштта дика лел мукх хьакхара балхаш цу совхоза 2-ча отделене а.

Сихбенна пачхахьалкхенна семилетка хьаклхарча шерара ялат дIалуш ба еррига отделеней болхлой.

Уж балхаш санна дика дIахьош да совхозе кхыдола балхаш а. ДIайийнача хьажкIашта цкъара оасар даь а баьнна чуийнна шозалагIа оасар деш боахк болхлой.

ХьажкIашта оасар деча къаьстта дика къахьегарца белгалъяьннай Исаев Iаьле звено. Цу звеноцара болхлой Ногамерзоев Салмани, Хасиев Несархои, Гагаев Ахьмади, Заэлаев Iусами денна задани 1,5—2-зза кхоачашъеш хьабоагIа. Цул совгIа звеноцарча болхлоша новкъостал ду кхы дола балхаш деча а. Цар новкъосталца 1-ча отделене болхлоша доаханна доакъар кийчдеча а доккхий толамаш даьхад.

А. ИЛЬИНА,
совхоза плановик.

Балхаш сихденнад

МАГIЛБИК. (**Тха корр. телефонаца**). Районерча дерригача кхашкара ка бола ялат чуэцаш ба юрта боахама механизатораш. Ший дерригача кхашкара мукх хьекха яьннай № 4 йолча совхоза механизаторий коллектив. ЧIоагIача хьинарца къахьийгар тракторист волча Муртазалиев Анатолеи лафетни жатка машинист волча Алероев Махьмадеи. Цар хIара дийнахьа 30—35 гектар тIара ка бола ялат хьекха доккхар. Чернозуб Иван Семеновича безлафетни жаткаца дийнахь йола норма 45 гектарага дIакхоачайора. ХIанз ялат оардаш ба совхоза механизатораш. Денна шишша норма йоаккх комбайнераша Яценко Леонтеи Гапченко Семенеи. Дика болх бу комбайнашкара автомашинашца ялат дукхухьаш болча шофераша Симон Якова, Исаков Iаббаса, Ченгиев ЯрагIе, иштта кхы дукха бараша.

«Кавказ» яхача колхозе эггара хьалха мукх хьекха а яьнна, арда йолаеннай Герасименкос кулгалду № 1 йола бригада коллектив. Ялат чуэцаш ший болх цо дика лелабеш хилар белгал а деш района Сийлен доска тIа яьккхай из бригада. Сийлен доска тIара шийна йоаккхаенна моттиг дIацахецара духьа къовсам лоаттабеш я механизатор волча Герасименкос кулгал деш йола механизаторий бригада коллектив.

Мукх хьокхаш боахк «Ингушски» совхоза механизатораш а. Кхычарел дикагIа дIахьу из болх 3-чеи 4-чеи отделенешка. ДикагIа болча лафетни жаткай машинисташа Центороев Мурадеи Хамхоев Борисеи денна 2—2,5 норма йоаккх.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР. Республикера колхозаши совхозаши пачхахьалкхенна ялат дIадала йолаеннай. Ялаташ дIайийдеш йолча пункташкеи элеваторашкеи хадданза тIаозаш латт керда хьабаьнна мукхи кIаи.

Сурта тIа: Старо-Промысловски районерча Артемовски элеваторе дIабала бенача мукха анализ е проба эцаш йоал лаборантка А. Мурсубьян.

В. Байданова сурт
ТАСС фотохроника.

Моша горох—завода

Наьсарен района кхашка моша горохо дукха лаьтта дIалаьцад. Уж дIайийнай ши бIаь кховзткъе пхийтта гектара тIа.

Мошача горохах яь консерваш дегIа пайдане а чама чIоагIа дика а хул. Кхаь дийнахьа района кхашкара, ткъаь шийтта гектара тIара моша горох дIаеннай Ассиновски консервни заводе.

О. ОСМАНОВ.

Семилетка наькъа тIа гIолла

Вайна карагIдаьннарий выставка

ДIачуводдача ягIача, берригача мехка йовзараш санна йолча лакхача аркашта кIалгIолла, СССР халкъа боахамо даьхача толамашка хьежа кастта чуболалургба миллионаш бола нах. Хозача городах-бешах бIарг тохар а цига шоашта хIамаш Iомадар а традици а хинна дIаэттад москвичашта а столице баьхкача хьаьшашта а, мехка массайолча мIингера хьаухача бIаьш эзараш болча экскурсанташта а. Массехк шера вIашта выставке хиннача, хIара ше массаза ваха теркалдаь хургда дог гIоздоахаш дола хувцамаш. ХIанз, ВДНХ хьайийлачул тIехьагIа мелла хургда уж.

Выставкагахьа бодача наькъа тIа ваьлча а бIаргагу хувцамаш. Машара проспект яхача цу выставкана тIайодача улицах цхьан шера хьалдаьча Iалаьмате доккхийча кердача цIеношта юкъе дагIийса ахкай къаьна цIенолгаш, бIарг тоха юхедита къаьнара памятникаш — музея экспонаташ — санна хетагу.

Сенга хьожаргва, фу Iомадергда выставке эггара хьалха. ЗIамига справка яла езаргья. Нагахьа санна хIара экспонатага хьожаш пхи минут мара а ца йоаеш, деннеи буйсаннеи выставке волаш бархI сахьат доаккхаш хилча еррига выставка йовзара цхьан шерал совгIа ха яккха езаргьяр.

ХIаьта а цига вахача сага, моллагIа специалист — тракторист, лор, токарь гаьнна наькъа додача кема штурман, е астрономе профессор — из вале а, цунна дукхагIа дезаш, дукхагIа эшаш дола хIама корадоагIаргда. Бакъда, массане а юкъара, массанена а цхьатарра эшаш йола экспонаташ а я цига: вай халкъа боахама дерригa доакъош сихха дегIадахкара белгало я цар тIа, чIоагIа хоалуш айбенна кердача, лакхагIча лагIа тIа из баьнна хилар хьахьокх цар. Семилетко баькха из гIа массанахьа а массадолча хIаманца а бIаргагу.

Теркал ца деш саг тIехвоале тамаш я «Радиоэлектроника» яха павильон чуйола дото бесса сийрда цIенош. Цхьа ди тоъаргдац цига хьокха оттадаьча телевиденех гучадаьннараш довзара, телевизора экрана тIа хьехьайна бIаргавовра, предприяте диспетчера е директора цхьан меттера дIахьежаш массайолча цехерча балхага бIарг лекха йиш хулийташ йола аппараташ Iомаяра. Уж тэйпа аппараташ дукха я цига.

Машиностроене майда тIа ший дото бесса ткъамаш а доаржадаь латт «ТУ-104» яха реактивни самолет.

«ХьажкIаш» яхача кердача павильонах бIарг ца техача Iелургбац юрта боахамерча болхлоех совнагIа, кхымел бараш а. Iалаьмате хоза кийчъяь я из, хIаьта цу чурча материалаша хьадувц «Iалаьмате нийса а геттара чIоагIа уйла яь а дола массехк гIулакх кийчде деза хьажкIаш дIайовзийтара а ахархошта хьажкIий культура Iомаяра а»... яха ленински васкет мишта кхоачашду. Уж дешаш латт дIаяздаь павильона йисттерча зала чу. Вокх залашкарча хIамаша бокъонца хьахьокх ленински указанеш мишта кхоачашъю.

Юртбоахама машинаш дукха я выставке.

Цхьабакъда, выставка—музей яц, ший чулатта къаьна экспонаташ а тIехьа. Дот гIаддуташ да, дерригача халкъага хьокха аьнна выставке мел оттаяь хIамаш керда, тIехьагIа арахийца машинаш, установкаш агрегаташ, вахара юкъе йоахаш е юкъе яьха хилар. Экспонаташа хьадувц, мохк техникаца мишта кийчбеш латт.

Выставке оттаяь опыт Iомаяра сезонах цига воалаве лаьрхIад 130 эзар экскурсант — промышленностереи юрта боахамереи болхлой а строителаш а.

Соахка дуккхача наха керда дар выставке хьадийла хинна панорамни кинотеатр. ХIанз къулбехьенгахьара хьачувоагIача циркорама оттаяьй. Цига хьажа баьхкараш шоаш хургба арене, хIаьта кинокартинаш цунна гонахьарча экране хьувкхаргда.

Городера-бешара баьццара гаьнаш дукхагIа а хозагIа а хиннай.

П. РОГОЗИНСКИЙ,
(ТАСС корр.).

* * *

СССР-а халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке да зелении эстрадни театраш, кинозалаш, 14-гIча июне дIайха денача кIирандийнахьа, концерташ доладалале дукхха хьалхагIа баьхка хинна эзараш бола москвичаш салоIача даькъа тIарча шийлача IындоргIагахьа болабелар.

Шортта доакъар хилийтара торонаш

Советски Союза Коммунистически парте XXI-ча съездо юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка дулх, шура, даьтта дукхагIа даккха аьнна доккха декхар оттадаьд.

Из декхар кхоачашдеча кертера лоархIам болаш да шортта хьайбашта доагIар Iалашдар. ДIадувш а шетIадоалаш а дола доакъар Iалашдараи из дукхагIа дебадараи нийсса хIана бац аьнна лоархIам болаш да тов-баьцахи ялат чуийцачул тIехьагIа ардаш тIа доакъарийна лаьрхIа дIайийнача хIамахи доакъар кийчдар, царех яь силос йоллар. Иштта кийчдеча доакъарца дукха къахьега дезац, дарегIа а дика а хул из.

Республикерча Iилма-тохкама учрежденешеи дикагIа долча юрта боахамашеи баьккхача земо хьахьекхад, Нохч-ГIалгIай АССР-а климат а лаьтта а тов-буц ялийтараи ардаш тIа доакъарийна лаьрхIа хIама дIаераи Iалаьмате дика хилар.

Доакъарийна лаьрхIа дIайийна хьажкIаш, шекар доаккха сорго, судански буц, гидуаргаш, борц, могар мошача доакъарийна хьакха йиш хул уж культураш дIайийна 60—70 ди даьлча, хIаьта царех силос йолла йиш хул 80—90 ди даьлча.

Шоай ханнахьа бокъонца иштта дIайийна культураш дика хьувкъ. Шортта моша доакъар доал царех. Цунна тешал ду Нохч-ГIалгIайчен колхозийи Iилма-тохкама учрежденейи опыто.

Доакъарийна ардаш тIа культураш дIаювш йоккха опыт Iоаяьй Шелковской районерча колхозаша. Масала, 1954 шера июль болалуш кIа чуийцачул тIехьагIа хьажкIаш дIайийр «Коминтерн» яхача колхозе. Ноябрь бутт болалуш царех мошa хьажкIаш а хинна, силоса чуийцар уж. Гектара тIара силос йолла 246 центнер моша доакъар даьлар. Ленина цIерахча колхозе 1955 шера 150 гектар долча ардаш тIа дIайийначa хьажкIех 30 гектар ялата лаьрхIа йийнаяр; хIара гектара тIара 20 центнер томараш тIехьа хьажкIаш чуийцар. «Путь к коммунизму» яхача колхозо 1955 шера 97 гектар ардаш тIа хьажкIаш дIайийр, хIара гектара тIара 21 центнер хьажкIаш яьлар цу лаьтта тIара.

Иштта дIадийна доакъар дика хьийкъар республикерча кхыча районашка а.

Шера шозза хIама дIаде эггара дикагIа долча 1958 шера Нохч-ГIалгIай юртбоахама опытни станце Предгорнерча опорни пункте ардаш тIа доакъара культураш дIайийна зем баьккхар. «Китайски» янтарь — 813» яха шекар доаккха сорго 301,6 центнер яьлар, хIаьта гибридни хьажкIий моша доакъар 420,5 центнер даьлар гектара тIара.

Грозненски опытно-мелиоративни станце укх тIеххьарча шера ше опыт еча кхай тIа баьккхача земо а бакъду ардаш тIа доакъарийна дIайийнача культурех чIоагIа пайда боагIаш хилар. Масала, 1955 шера дегурахьа бийна мукх чуийцачул тIехьагIа дIайийр доакъара а шекар доаккха а свекла, ялата лаьрхIа хьажкIаш, морковь, коартолаш. Гектара тIара доакъара свекла 300 центнер, шекар доаккха свекла — 135, морковь — 115, коартолаш — 61, томараш-тIехьа хьажкIаш — 41, гIадамаш — 327 центнер яьлар. 1956 шера мукх чуийцачул тIехьагIа дIайийна доакъара свекла 153 центнери мошача доакъарийна йийна хьажкIаш 207 центнери яьлар цхьан гектара тIара.

Ардаш тIа доакъарийна лаьрхIа дIаюв культураш дIае еза хьайбай фермашта гаргагIа йолча, гурахьа дийна ялат чуийца мукъаьннача моттигашка, хьахинна доакъар фермашка тIакхахьа хала хургдоацаш.

Ардаш тIа юв культураш йоагIийоагIача хана дIаер, уж хьувкъара бокхача лоархIаме да. Ха тIехьаялийта ардаш тIа дIайийна хьажкIаши коартолаши гурахьа хьалха хулача шелалаша йоаяр кхераме я. Къаьстта лоархIаме да ардаш тIа дIайийна хьажкIаш раздельни хьисапе хьайоахаш а гIадамаш хьокхаш а чуэцар. Июль бетта хьалхара пхийтта ди даладехьа дIайийнача хьажкIех моша хьажкIаш хул раздельни хьисапе чуэца а луш, концентрированни доакъарга яхийта а мегаргйолаш, хIаьта июль бутт йистебоалаш е август бетта юххье дIайийнача хьажкIех моша хьажкIаш хилац, моша доакъар е силос йолла хIама мара.

Ардаш тIа хьалхагIо шекар доаккха сорго, судански буц, магар дIайийча, цкъа аьла а тIаккха мошача доакъара а шозза хьакха йиш хул уж.

Ардаш тIа доакъарийна дIаюв культураш шоай ханнахьа дIаер а уж дIаювш дола лаьтта тоадар а бокххача лоархIаме да. Iилмаца яьча опыташеи республике дикагIа йолча колхозий практикои хьахьекхад ялат чуийца мадаьллангехь, доакъарийна культура дIае ардаш кийчде дезаш хилар. Ханнахьа кийч ца дича лаьтта чIоагIа докъалу. Докъаденнача лаьтта йоккхий дарбалаш хул, цар дIайийна хIама хьувкъийтац.

Аьхача лаьттан чухь тIоадал дукхагIа юс. Лаьтта кIоарга-тIеха ахар а из доакъара культура дIае кийчдар а хьалха дIайийна хиннача культуратеи лаьттагеи хьежжа хила деза.

Доакъарийна хьажкIаш, сорго, судански буц, борц, магар дIае лаьтта корпусни лущильникаца 8—10 сантиметр кIоарга аха деза, кхай тIа ягIа юхкаш йохаергйолаш. Свекла дIаювш дола лаьтта 20—22 сантиметр кIоарга аха деза. ЙоархIаш дукха тIаьнна лаьтта нохарца 20—25 сантиметр аьхача бакъахьа да. Лущильникаца лаьтта дохадар, нохарпа ахар, культиваци яр чаккхдоаккх царца цхьана макха а боаккхаш. Иштта кийчдаьча лаьттан чухь тIоадал дукхагIа юс.

Шера шозалагIа дIаюв культураш дIае еза алхха тIоадал дукха йолча, лоаманца ядача республика моттигашка.

Доакъарийна дIаюв культураш кертерча даькъе хий дехкача лаьтташка дIае еза. Уж дIае аьхача лаьтта хий дилла деза из тIера докъаденнача ханна, лаьррхIа цу гIулакха даьхача харшашка. Нагахьа санна лаьтта чIоагIа хуле, из ахалехьа дилла деза хий, тIаккха тIера из докъаделча аха а аьха, хIама дIаювргйолаш. Кхоачамхиллал тIоадал а йовхал а йолча лаьтта дIадийна хIама цхьатарреи дикеи тIа а йоал, чехка дегIа а йоагIа.

Культураш тIаялара а, дегIаяхкара а, хьувкъара а чIоагIа пайдана да дIадувш дола фу яровизаци яь хилар. ДIадувча фуна яровизаци ю: хьажкIашта 20—30 градус йовхал а йолаш 10—15 дийнахьа, фун дозала тIа 30 процент хий техе, из доша а деш, тIаккха хий тохалехь хиннача тайпара хургдолаш юха докъа а деш, берца, шекар доаккхача соргона, судански баьца 25—30 градус йовхал а йолаш, 9—10 дийнахьа, 26 процент хий а тохаш, коартолашта 15—20 градус йовхал а йолаш, 20—30 дийнахьа. ДIадувча фуна яровизаци ярах доакъарий культураш 20—30 процент дукхагIа хьувкъ.

Моша хьажкIаш хиннача хана раздельни хьисапе хьекха чуэцаргйола, силос йолла юв хьажкIаш квадратно-гнездовой способах дIае еза, цхьан кIоага чу 2—3 хургйолаш, хIаьта хий ца дехкача 1—2 хургйолаш. Мошача доакъара юв хьажкIаш е еза мугIараштa юкъе 30—45 сантиметр юкъ йолаш.

Шекар доаккха сорго, судански буц, борц, магар аьлаи мошача доакъарийнеи лаьрхIа ювш хилча, мугIараштa юкъе лиета дIае еза, гектара тIа шекар доаккха соргои судански буци 25—30 килограмм, борци магари 20—25 килограмм а ювш.

Ардаш тIа дувш хилча цар фу бIаьсти дувчул 2—3 сантиметр кIоаргагIа де деза.

Ардаш тIа дIадийнача доакъара а бIаьсти дийначоа санна гIулакх деш, цхьабакъда, оасари зе деш йола са доахка хIамаши цу хана кIезигагIа хулаш хиларах цунна ду гIулакх аттагIа-м хул.

Ардаш тIа дIайийнача культурага хьежжа гектара тIа 600—800 кубически метр хий дул.

Моша доакъар хургдолаш кхаьчача е бокъонца кхаьчача гурахьа шелал отталехьа чуэца деза.

Iилма-тохкама учрежденеша зем баьккхача гучадаьннад ардаш тIа дийна доакъар бIаьсти дийначул дикагIа хилар.

Бакъда, ардаш тIа дийнача доакъаро лаьтта яькхдерзадеши цунцара тIоадал дIаIовдаши хила тарлургда. Из доакъар дIадийнача лаьтта органически минеральни удобренеш яхкарцеи зяба из лаьтта ахарцеи юхаметтаоттаде йиш йолаш хIама да.

Ардаш тIа дув доакъар дIадувш кIалха хинна культура дIаелехьа гектара тIа 20 тонн боарам болаш ширдаьнна кхо диллача бакъахьа да, хIаьта ардаш тIа доакъар дIадувш гектара тIа лаьрхIа аммиачни селитра 1,5—2 центнер, суперфосфат 2,5—3 центнер, хлористи калий 1—1,2 центнер йилла еза.

Республикерча Грозненски, Наурски, Сунженски, Урус-Мартановски, Шелковской, кхыча а районий колхозашкеи совхозашкеи хIара шера 10—12 эзар гектар тайп-тайпара доакъараш дIадув ардаш тIа.

Цхьабакъда хIанз а хьалха хьакха кхаш дус кхы пайда ца эцаш.

Нохч-ГIалгIайче 75 эзар гектар лаьтта да хий дехкаш. Хий дехка еш латта системаш болх бе йолаелча кхы а дукхагIа хургда из лаьтта.

Республикерча колхозийи совхозийи 20—25 эзар гектар хий дехкача лаьтта ардаш тIа дув доакъар дIаде йиш хургья, хIаьта царел совгIа лоамашта йисте ядача районий а де йиш хургья 10 эзар гектар из тайпа доакъар. Иштта дIайийнача баьцех 5 миллион центнер дика силоси моша доакъари даргда.

Республике ялат чуэцаш латт. Цудухьа хIанзехьа а къоастаде дезаш да ялат чуийцача кхашка малагIа доакъар дуврга.

Юрта боахама специалисташа колхозий правленешца цхьана ардаш тIа а доакъар хьекха чуийцача кхашка а дIаюврийолча культурий планаш оттае еза, дIадув фу, удобрени, техника кийчъе еза.

Колхозашеи совхозашеи буц хьекхача кхашка а ардаш тIа а доакъара культураш дIаеро хьайбашта эша доакъар шортта Iалашдергда. Цо торо хулийтаргья 100 гектар лаьтта тIара лаьрхIа йоахача продукташка дIабода мах лохбе. Нохч-ГIалгIай республикерча юрта боахама къахьегамхоша ворхI шерара план ханал хьалха кхоачъеча лоаца доккха дакъа хургда цох.

А. А АХМЕДОВ,
Доакъарий Еррйгсоюзни института аспирант.

хьежжа баьб партес ший идеологически организаторски болх.

Беррига капитулянташи соглашателаши идейно а организационно а боха а баь, СССР-е социализм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама къаьгга ленински программа елар къахьегамхошта Советски Союза Коммунистически парте, из коталo йоаккхилча вIаштIехьдаьккхар цо. Масса тайпарча оппортунисташта духьала къахетам боаццаш лоаттабьча къовсаме идейно чIоагIъелар парти, ший мугIарий барт чIоагIбир цо.

КхоалагIа дакъа совгIа дола учебник 1937 шерал тIехьагIарча хана долча ССКП историна хетадаьда. Бокъонца хьахьокх книжка тIа социалистически общество чIоагIъеш а дIахо дегIайоалаеш а парте баь болх, мехка оборона чIоагIъяра даь балхаш.

Сийлахь-боккха Даьхен тIом латтача хана парте баь болх ше боашхаш, массехк хувцам юкъебихьаб учебника авторски коллективо хьалхагIа тIаийца а историко-партийни литература тIа яздаь а хиннача шоллагIа дунен тIом болабалара маIан, Сийлахь-боккха Даьхен тIом дIаболабеннача хьалхарча хана хинна аьттув боаца гIулакхаш а халонаш а хьахьокхар, тIом лаьттача шерашка советски халкъа хинна тIема а къахьегама а денал довзар санна долча дешашта.

Теоретически проблемашца дукхагIа а нийсагIа а юкъедахад кердача учебника масса тайпара парте наха юкъе леладаь организаторски политически балхаш (къаьстта октябрал тIехьагIарча ханна доагIаш да из). Бокъонца бакъйолча дукххача материалашца хьахьокх Центральни Комитета болх. Цунца цхьана шерра хьахьокх моттигашкарча тайп-тайпарча доакъошкарча партийни организацей болх.

Йоккха моттиг дIалоац книжка тIа тайп-тайпарча исторически ханашкара дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дашхаро, ССКП дика дакъа а лоацаш лелаяь арахьара политика хьахьокхаро.

«Лоацача курса тIарчул» дукха а шерагIа а нийсагIа а хьахьокх учебника тIа ССКП историе массайолча этапашка пролетарски интернационализма марксистско-ленински идеяш чакхъяхар. БоагI-боагIача ханашка хьахьокх книжка тIа дунен халкъашта юкъерча революционни болама цхьоагIо бахьан долаш парте лоаттабаь къовсам, Коммунистически Интернационал вIашагIдоллача цо лаьца дакъа. Лоацца ювц Коминтерна балха керттера этапаш.

Къовсам лоаттабеш а коталонаш йоахаш а ССКП хьабена турпаленикъ шоаш хьахьокхаш, ший историе тайп-тайпарча этапашка парте дIаяха йийзача халонашта кIалхарбовла гIийртабац учебника автораш. Парте цхьайолча организацей а цун хьалхле лелаеча органий а балхашка юкъ-юкъе кхоачамбоацараш а цхьадола гIалаташ а нийсденнад. Ленина санна майра а гуччахьа а уж гIалаташ белгалдоахаши критика еши тоаду парте. Иштта гIалаташ тоадаро парти чIоагIъю, къахьегамхошта юкъе цун сий лакхду.

Майрра самокритика еш хилар хьахьокх, йоах учебника тIа, И. В. Сталина культ личностах хьахинна тIехье во йолаш долча гIулакхий хьакъехьа, ший тIеххьарча хана цо дувлийтача цIенхашттача гIалатий хьакъехьа партес гуччахьа заявлени яро. Цу гIалаташта принципиальни критика йир парте, уж дIадахара динза дарг мел доацар дир. Майрра яь из самокритика—ССКП а советски социалистически строй а низ болаши чIоагIеи хилара бола къаьгга керда тешам ба. Цунца цхьана книжка тIа белгалдаьд. И. В. Сталина леладаь Iалаьмате доккхий балхаш, нийса лоархIам баьб ССКП-и Советски пачхахьалкхени историе чухь цо кхоачашдаьча гIулакхий.

ССКП историе чухь лоархIамегIа йолча этапех цаI я, партии халкъи коммунизм хьалъяра дола практически декхараш 1953—1958 шерашка кхоачашде доладенна ха. Цу шерашка Н. С. Хрущева инициативах партии ленински Центральни Комитети хоадам беш духьала яьлар марксизмацеи-ленинизмацеи таръяла йиш йоацаш йолча культ личноста, хIаьта советски общества вахара юкъера цун тIехье во йолаш дола гIулакхаш дIа а даьхар. Партийни вахарах долча ленински боарамашка хьежжа эргабаьккхар парте болх.

Коммунизме бодача наькъа тIа йоккха исторически событи хилар ССКП XX-гIча съездах. Цо бокъонца кийч а даь, хьаоттадир СССР-е коммунизм хьалъяра декхараш, белгалйир советски строй дегIайоалаяра а чIоагIъяра а йола торонаш, кердача наькъаца отта а даь, къоастадир хIанзарча дунен халкъашта юкъерча гIулакхий лоархIамегIа дола, дуккха дешаш. Керда выводаши положенеши революционни теорена юкъеяхьарца съездо хьахьекхар марксизм-ленинизм творчески дегIаяра образец.

ССКП XX-гIча съезда исторически решенеш кхоачаш а еш, парте чакхдаьхача доккхийча гIулакхаша новкъостал даьд мехка боахам чIоагIа тоабара, наьха вахар тоадара, дунен халкъашта юкъера Советски Союза сий лакхдара. Парте Центральни Комитето хьагуча а яьккха, идейно йохайир ССКП XX-гIча съездо белгалбаьча политически наькъа духьалъяьнна хинна Маленковеи, Кагановичеи, Молотовеи, Булганинеи, Шепиловеи антипартийни группа. Парте кхы а дукхагIа чIоагIйир ший мугIарий цхьоагIо, кхы а айххийтагIа кхотаелар из ленински Центральни Комитета гонахьа.

ХIанз кердача, шерра коммунистически общество хьалъе доладеннача исторически хана чу деннад советски халкъ. Коммунизм хьалъяра программа керттера дакъа да ССКП XXI-гIча съездо чIоагIъяь, халкъа боахам дегIабара йола ворхI шерa план.

Учебника тIа белгалдаьча тайпара, Iилма коммунизмах йолча теорена керда хIамаш юкъедихьад ССКП XXI-гIча съездо. Съезда материалашка марксизма - ленинизма принципашка хьежжа теоретически хьа а хьекха, кийчъяьй СССР-е коммунизм хьалъяра кердача этапа лоархIамегIа йола проблемаш. СССР-е социализм йизза а хоадам боллаш а котъяьнна хилар белгалдир съездо.

XXI-гIча съезда решенешка а Н. С. Хрущева доклада тIа а дIахо творчески дегIайолаяьй марксизм-ленинизм. ССКП балха а вошал долаш йолчаерригача марксистско-ленински партешта а Iалаьмате боккхача теоретически практически лоархIаме я съездо оттаяь положенеш. ССКП XXI-гIча съездо белгалдир Коммунистически парте сий кхы а дукхагIа лакхдалар, дерригa советски халкъ цунна гонахьа кхы а айхийтагIа кхотаденна хилар.

Книжка тIа яздаьд дог ураоттадеш дола парте XXI-гIча съезде Н. С. Хрущевс аьнна дешаш. «ХIанз вай каралаьца ворхI шу — йоахар цо, — керда лоархIамера декхар да, вай мохк исторически дегIабара болча наькъа тIа хоадам беш да, аьнна ала а йиш йолаш. Коммунистически парти, дерригa советски халкъ чIоаггIа дог тийша да из декхар кхоачаш а даь, шеррача майда тIа шоаш даргхиларах, хIаьта цул тIехьагIа керда шера аренаш хьаелла а енна, дIахьалха даха аттагIа хургхиларах а».

Коммунистически парте хьабенача исторически наькъа керттера итогаш еш йолча Заключенеца, цун балха керттера закономерносташ йовзарца, ССКП истори Iомадарах хьахула выводаш вIашагIтохарца чакхдоал учебник.

ССКП историех дола книжка кепа теха арадалар лоархIамера событи я парте а халкъа а идейни вахара юкъе.

Г. ПЕТРЯКОВ,
исторически Iилмай кандидат.

Доазол дехьара

Манолис Глезос мукъаваккха яь митинг

Денгара — денга тIа-тIа чIоагIагIа айлу гречески халкъа сий долча воIа Манолис Глезоса е кийчъеча суда духьалара вай мехкарча къахьегамхой оаз. Митингашкеи собранешкеи советски наха хала а хеташ бувц реакционни гIозарий провокационни политико Грецен къама турпала духьал вIашагIбелла тийшаболх.

«Парижская коммуна» яхача Московски фабрикерча обувщикашта йоах:

— Оаха хьадех Глезос мукъаваккхар! Кортамукъал бахьан къонахчал долаш къовсам лоаттабеча Манолис Глезоса харц бехк беш хилараи из военни требуналага дIаваларей духьал язъяь телеграмма яхьийтай фабрика коллективо гречески правительствога, Iалаьмате чехка из мукъавалийтар хьа а дехаш.

Гречески патриот мукъаваккхаяь дукха нах гулбенна митинг хилар Харьковерча тракторни завода кузнечни цехе. Митинге хиннача наха цхьа барт а болаш тIайийцача резолюци тIа йоах:

— Тхо чIоагIа эгIаздигад демократена духьаларча полицейски низо, Манолис Глезос мукъаваккхар хьа а дех оаха. Оаха тешам лу мукъале езача Грецен халкъа, Манолис Глезос мукъаваккха лоаттабеча къовсаме из цхьаь ца хилара, дунен тIа дика дог мел дола нах цунгахьа хилара. Реакцега воавайтаргвац вай турпал — патриот. Манолис Глезоса тIера кулгаш дIадаха! Глезос ваха веза!

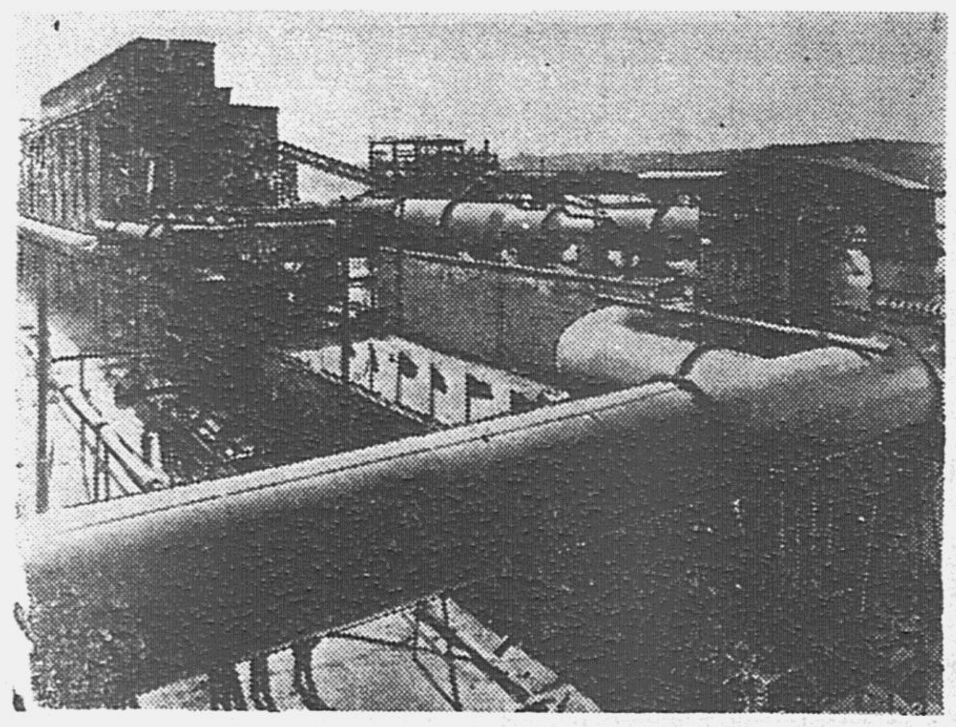
Одессерча медицински болхлой митинге областной клинически больнице кертерча лора К. С. Терновойс аьлар:

— Дукха ха йоаццаш Одессерча лорашца Греце ваха хилар со. Тхона тхоашта бIарга дайр мел дукха езаш а доккхал деш а йоаккх гречески къахьегамхоша къонахчал долча патриота Манолис Глезоса цIи. Акропола къаьнарча пенаш тIа яздаьча эзараш долча кулгашта юкъе «Къонахчал лакхдеш хилалахь, гречески халкъа майра воI!» аьнна кулгаш яздир Одессерча лораша а.

Тхона, медицински болхлошта, Iалаьмате чIоагIа езаш я Манолис Глезоса цIи. Оаха тIагIертта хьадех фашизма духьал майра къовсам лоаттабеча турпала тIера палачаша кулгаш дIадахар а из кортамукъавалийтар а.

Брянски камвольни комбинате митинге гулбеннача эзараш болча болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гIулакхерча наха Манолис Глезос Iалаьмате чехка мукъавалийтар хьадехаш гречески паччахьага Павел 1-чунга телеграмма яхьийтар.

(ТАСС).

ВЕНГЕРСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКА Чапельски металлургически машинашъечен комбината дукха ха йоаццаш хьалъяьй газовой завод.
Венгерски телеграфни агенства сурт.

Афгански печато Пакистана къилбаседа-малхбузерча районашкарча гIулакхех дувцар

КАБУЛ, 7 июле. (ТАСС). Афганистана печать духьал я пакистански правительствос пуштунски а Пакистана къилбаседа—малхбузен районий кхыча къамий а гIулакхаш а кортамукъале а дохаде лаьрхIа деш долча низашта.

Дукха ха йоаццаш, язду «Анис» яхача газето, тхона хайнад сийлахь — вокхха хан Келата лаьца а лаьца низах Пакистане дIа а вугаш Белуджистане тIулакхаш хиннилга. Джелаван яхача районе гIайттача бахача наха духьал пакистански эскар а, авиаци а яхийтай.

ХIанзарча гIулакхаша хьахьокх Дир яхача княжестве бахача наха духьал а иззаморг де лаьрхIа пакистански правительство хилар. Вайна ховчча тайпара, язду газето дIахо, Дир яха район дуккхача шерашка ший управлени йолаш хиннай. Дирски наваб (правитель) 200 эзар саг вахача 5 эзар кв. миль долча лаьттанна доал деш ва.

ХIанз, белгалдоах газето, дирски наваба бокъонаш йохае гIерт пакистански правительство. Ший агентий новкъосталца бахача наха юкъе пропагандистски кампани а йолаьй цо, наваба эскара дов а даьд.

Французски колонизатораша Алжире леладу оакхарал

ЖЕНЕВА, 7 июле. (ТАСС). ХIанз Морокке волча швейцарски публициста Франца Риспи статья араяьккхай «Ди тат» яхача газето. Иностранни легионашкара иддача наьха лагерашка ше хилар дувцаш, авторо язду французски колонизатораша Алжире леладеча тийшача балхех. «Аз къамаьл дир, — йоах цо, — швейцарашца, итальянцашца, испанцашца, французашца, цар сона дийцар Алжирерча къизача тIемах лаьца. Легионераша хаттараш деча хана лелаеш йола къиза методаши Iазапаши унзара сурт да. БIарга ца дайнача тайпара къиза Iазапаш леладу Алжире. Дерриге къам хIалакде гIерташ санна хеталу. Коммунистий болам юхатоха беза, яхаш бахьан а доахаш, унзара Iазапаш леладу «сийлахь-доккха культурни къам лоархIаш болча мехко».

Дунен тIа баха нах

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл яхача агентствос беча хоамах, ВIашагIкхийттача Къамий Организацес дунен тIа бахача нахах дола справочник арадаьккхад. Дунен тIа баха берригa а нах — 2.800 миллион саг ва. Царех аханел дукхагIа бола нах Азе бах, хIаьта Европе алхха 14 процент нах мара бахац.

ХIара шера дунен тIа тIаккхет 45 миллион саг, хIара эзар сага 34 тIа а кхет, хIара эзар сагах 18 саг ла а ла.

Цу тайпара, цхьан минута дунен тIа 85 саг тIаккхет, е цхьан сахьата 5000 саг. 1957 шера эггара дукхагIа нах тIаккхийттар Гвинее — хIара 1000 сага 60 саг, хIаьта эггара кIезигагIа нах тIаккхийттар Къулбехьен Корее—хIара эзар сага 10 саг.

Завода общежити

Дика общежити я Грозненски нефтеперерабатывающи заводе. Цу чу бахача 140 совгIа болча кагийча нахеи мехкарашеи сакъердаме дIахьу шоай мукъа ха. Общежите болх беш спортивни секцеш я, каст-каста художественни самодеятельноста концерташ тел, лекцеши докладаши еш.

ЧIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар болхлоша Нохч-ГIалгIай АССР дегIаяра перспективаех йолча лекцега. Цхьан сарахь нов. Матвеевс йийшар «Коммунистически хьисапе къахьега, даха», яха лекци, хIаьта лектора нов. Рудаевас болхлошта дийцар советски кагирхочун декхарах а, сийленах а.

Дика дакъа лаьцар общежите бахача болхлоша «Вежарий Ершов-гIар» яха роман дувцаш хиннача книжкаш дешархой конференце. Кагирхошеи мехкарашеи дехарах общежите «Ираз фуд?» яха хаттарийи жопийи сайре а хилар.

Общежите дика спортплощадка я. Балхах мукъача хана кагирхойи мехкарийи волейболах, тенисах, городкех ловз. Укхаза яхье дакъа лаца каст-каста боагIа города кхыча общежитешкара болхлой а.

Цхьа шу совгIа ха я общежите барзкъаш дахареи тегареи, иштта художественни догам де Iомабечеи кружоко болх бу.

Цул совгIа общежите коа укх бIаьсти тайп-тайпара гаьнаш дIаегIай. ХIанз царна хий деттилга а, кхы дола балхаш а шоаш деш ба общежите баха болхлой.

Общежите бахаш коммунистически къахьегама бригадашкара дукха болхлой ба. Цар шоай вахарца хьоькхам лу кхычарна, бакъда, цхьабаращца кхыча тайпара дувца дезаш а хул.

Цхьа ха яр общежите бахаш бола Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлой Веденеевi Матвееви каст-каста беха а бехе чуухаш, общежите къаракъ мелаш. Бакъда, цкъа-шозза общежите совете тIа а бийха натахь санна шоай оамалаш ца хувце общежитера арабоахаргболга дIахайтача денз шоаех гIалат ца доалийташ хьабоагIа уж.

Общежите бахача болхлошта юкъе чIоагIа доттагIал да. Дукха ха йоаццаш общежите баха хайша болхлой нн. Дарбазов, Исраилов, Керимов, Ибрагимов дешара дукха гаьна бовланза бар. ХIанз воспитательница йолча Шаповалова Валентинай а, кхыча болхлой а новкъосталца дIахо дешаш ба уж.

Иштта дика общежите бахача болхлой вахар хилар общежите совето дика болх бар бахьан долаш да. 15 саг ва цу совете чувоагIаш. ХIаране жоп луш ше-шийна тIадилла декхар да. Масала, нов. Кидаев «Коммунистически къахьегам» яхача пенгазета редактор ва, мехкарий Шарыкина, Глазнева, Рахимова, культурно-бытовой комиссес членаш а болаш, общежите цIена хиларга хьожаш ба. Цул совгIа, цар новкъостал ду стендаш, плакаташ, диаграммаш кийчъеча а, дIатохача а. Нов. Асеев кертте лаьттача спортивни секце тайп-тайпара ловзараш вIашагIдехк.

Бакъда, цох тарра кхоачамбоацараш а да общежите. Масала, наггахьа мара хьувкхац кино, радиола, дика биллиард яц.

Болхлоша дог доах завода дирекце а, профсоюзни комитето а уж кхоачамбоацараша дIададахарга а, шоай общежите городе дикагIчарех хилийтарга а. Торонаш цу гIулакха йолаш я.

Н. ГЛУХОВ.

Ший гIулакх дика довзар

Дика къахьёгарца белгалваьннав Ачхой-Мартановски райпромкомбинате электропильщикал болх беш вола Ахмадов Абу-Язит. Шийна моллагIа гIулакх тIадиллача сийленца чакхдоакх цо из. КIезига ха а низ а боабеш хьу теда ков Абу-Язита.

План тIеххоачашъярал совгIа, къахьегама овсарле лакхъеш, ший балха говзал вокха болхлошка дIателаш, пилорамаш сеца ца латтийташ хьавоагIа Ахмадов.

Дика къахьегарал совгIа общественни балхаца а дакъа лоац цо.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ.

Евсеев Алексей экипажа совгIат деннад

МагIалбика районерча «Кавказ» яхача колхозо хIара шерра-шера тIеххоачашъю паччахьалкхенна ялат дIадалара план. Укх шера а лаьрхIад цо план тIеххоачашъе.

ХIанз укх сахьате дика лел колхозе ялаташ чуэцилга. Хьалхарча дийнахьа денз доккхий балха толамаш даьхад н. Евсеев Алексейс доал деча ялаташ хьоькхача машина экипажо.

Машиниста Евсеевси тракториста Бабенко Николайси цхьан дийнахьа 35 гектар мукх хьекхаб. Социалистически яхь кхоачаш а еш, из йоккха балха котало яккхарах колхоза правленес дикагIа болх баьчара тела цIе байракхилг а ахчан совгIат а деннад цу экипажа.

Дика балхаш ду машинисташа Бекетов Юре, Мироненко Михаила, Коваров Константина, Бахчинов Владимира, Пузенко Василе, иштта кхыбараша.

Хьалхарча дийнахьа колхозо паччахьалкхенна дIаденнад 63,5 центнер ялат.

Наурцаша даьча кхайкарала жоп а луш, 8—10 дийнахьа, да а ца дойташ, ялаташ чуэца лаьрхIад тха колхозникаша.

А. ТОРИЙ,
«Кавказ» яхача колхоза парторганизаце секретарь.

Дыи кхалсаги

Дукха ха йоаццаш Грознерча Ленина цIерахча культура Дворецe вечера хилар. Гулбеннараштa хьалхашка Iилмеи дыи яхача темах лаьца доклад йир лектор йолча нов. Черновас.

Доклад йистеяьначул тIехьагIа къамаьлаш дир нохчий кхалнаха Дачаевас, Арсанукаевас. Шоай къамаьлашца цар белгалбаьккхар лоаман кхалнаха шоай кортамукъале бахьан долаш дIаяхача замах юхе дисаращца лелабу къовсам.

Гулбеннараш, чIоагIа са а къердалуш, хьажар библиотека болхлоша вIашагIъеллача выставкага. Цул тIехьагIа царна хьекхар дина духьаларча пропагандах дола кинофильмаш.

С. ВОРОНИН.

Кийчъе хьайбашта помещенеш

Доахан чудоахкаду моттигаш дика я «Ингушски» совхоза 1-ча отделене шурий-товарни ферме. Цхьабакъда, уж мичча тайпара яле а хан-ханнахьа тоа ца еш хилча каста йоха а йох.

Цхьа-ши шу хьалха хеталуш дар хьайбаш чудоахкаду отар дуккхача хана дохаргдац аьнна. Ханнахьа тоа а даь, хьаьха а хьаьха цунна доал ца дарах бIарахьажа йиш йолаш дац из хIанз. Пенаш чудетталуш латт, тхов бехаб, отара кIалха кIоагаш даьннад.

Из гIулакх цига эттад отделене кулгалхоша шоай декхар кхоачаш ца дар бахьан долаш.

Маца йолалургья отараштa ремонт е, аьнна оаха шийга хаьттача, ферма заведующе нов. Гагиевас аьлар:

— Ремонт е еза ханаш тIехьовлаш латт. Массехказа дийцад аз из гIулакх совхоза директорга нов. Кулбужевга а отделене управляющега нов. Базиевга а. Эшаш йола материали болхлойи лургба яхилга мара, цар деш новкъостал дац.

Цхьаккха ди а сахьат а доа ца деш хIанззе а оарцагIа бовла беза совхозеи отделенени кулгалхой цу лоархIам болча гIулакха.

П. ГАГИЕВ.

Серго Оржоникидзе музее

Дукха ха йоаццаш Первомайски районе, Мужечарча Серго Орджоникидзе музее экскурсе баха хилар Сунженски районерча Нестеровски юкъарча школера дешархой.

ГобаьккхаIы деш гаьнаш а йолаш дагIаш зIамиго цIа да. Щенна юхе Г. К. Орджоникидзе бюст да.

Музее дIачуваьннача Орджоникидзе ваьча а бера хана из ваьхача а Гореша яхача гуржий юртарча цIалга макет да. ДIахо фельдшерски школе деша вагIача Орджоникидзе портрет а, цунна юхе цхьан документа фотокопи а да. Цу тIа йоах: «10 июле Закавказски машин-наькъа Гори яхача станце шоашка революционни книжкаш а долаш Хомерикии Орджоникидзеи яхаш ши гурже лаьцав». Из жандармий хоам ба.

Музее да Григорий Константиновича леладаь революционни гIулакхаш а, из паччахьа Iаьдало лувцаш набахта вехкарах а, СибирегIа ахийтарах а дола документаш.

Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар дешархоша музея заведующи волча Хакиев Султана, Сергос Къилбаседа Кавказе граждански тIом болча леладаьча гIулакхех дийцачунга. Укхаза да цун тешам бола новкъостий а хинна Деникиней Бичераховеи бандашта духьал къовсам лоаттабаьча ГIалгIайчен эскара командир хиннача Орцханов Хизирий, нохчий халкъа турпала Асламбек Шерипова, кхыбарий а портреташ.

Деникинцаш Грозненеи Владикавказаи тIагIертача халача хана советски Iаьдал бахьан долаш бала кийча болаш гIайттар лоама нах. Цу хана Москве Ленинага телеграмма яхьийтар Сергос: «Берригa гIалгIай, цаI санна, гIайттаб Советски Iаьдал лораде».

Документаша дIахо дувц тIом сецачул тIехьагIа ВКП(б) ЦК Кавказски бюро председателгара денз еза-йоккхача промышленноста наркомага кхаччалца цо леладаь балхаш. Ший дерригa вахар коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха дIаденнад Г. К. Орджоникидзес.

Иштта йовз республике революционни гIулакхаш хинна моттигаш дешархошта.

М. ФРОЛОВ.

Кулгалхой дезалаша хIана бац болх?

Iалаьмате доккхий а бехктокхамера а декхараш да юрташкарча къахьегамхошта хьалхашка латтараш.

Доккхий балхаш да «Ингушски» совхозерча болхлоша хIанз дIахьораш а. Укхаза ка бола ялаташ чуэца доладаьд, доакъараш кийчду, дIадийнача ялаташта гIулакхаш ду.

Бакъда, совхозе къахьегама юкъе боацаш дуккха нах хилар бахьан долаш уж балхаш лерттIа лелац. Бе беззача тайпара кийчам баь берригa нах оарцагIа ца бахарах эсала лел ялаташ чуэцара балхаш, хIаьта доакъар Iалащделгеи оасар делгеи а дац кхы дикагIа вIаштIехьдаьнна.

Дуккха балха аха том бола нах ба совхоза кхашка балхаш ца деш. Из иштта хургдацар совхоза дирекцес а партийни организацес наха юкъе лелабе боагIача бесса политикю-массови болх лелаборе, коммунисташа, комсомольцаша, советски органий болхлоша, кулгалхоша лерттIа оарцагIа а баьнна, из бехктокхамера болх дIахьоре.

Кулгалхоша даьсса хабараш дувцар пайдана дац, уж хабараш кIала кIийле а тIехьа а йолаш ца хилча.

Сенна пайдана да цхьаболча кулгалхоша, шоай дезал цIагIа Iо а ховшабаь, деш дола къамаьлаши хьехараши. Масала, хьаэцаргва вай совхоза плановик вола коммунист Додов Сераждин. Цун сесаг а дезал а цхьан дийнахьа совхозе болх баь бац. Болх ца а беш цIагIа багIа бухгалтера Яндиева Ахьмада сесаги йоIи, кладовщика Котиев Юсупа сесаги йоIи, бригадира Кортоев Солса сесаг, иштта кхыбараш. Кхыметтел Долакоарча парторганизаце секретара Энгиноев Йотий йоIа а хац совхоза кхаш мичад.

Кулгалхой дезалаш хIана бац болх, аьнна хеталу кхыча болхлошта а.

Совхоза каст-каста новкъостал ду городерча болхлошеи гIулакхера бараши.

Масса хана МагIалбикера болхлой баргбац совхоза новкъостал даь.

Совхоза дирекци а парторганизаци а декхарийла я совхоза болхлошта юкъе, къаьстта лакхе белгалбаьхача коммунисташтеи кулгалхоштеи юкъе а беш, массово-политически болх бе а, совхозе мел баха нах оарцагIа а баьха, махулла чехкагIа балхаш йистедаха а.

Н. НЕТЕРПИЛИНА.

ДIАДАХА гIалгIашта юкъера ВО ГIУЛАКХАШ

Массадолча къамашта юкъе, заманга а ший исторически дегIадарга а хьежжа, дика а во а Iаьдалаш, оамалаш, гIулакхаш хул. Царех цхьадараш цхьан заманна мегаш, шоллагIча заманна ца мегаш хул. Масала, паччахьа Iаьдал долча хана, цо кераста ды санна бусалба ды а лелабайтар. ХIана лелабайтар? Болхлой а кхыча къахьегача наьха а къахьегам буача; царна низаш деча эксплуататорий бIаьхийча наьха Iаьдал ше доландаь а, моллаша ды кхайкабеш деча къамаьлашца болх беча наьха къахьегам баа а, уж шоай юкъашта кIалхара ца балийта а бIаьхийча наха а цар Iаьдала а доккха новкъостал деш хиларах а.

Моллаша йоахар вIаьхий саг вIаьхий ваьр а къе саг къе хила кхеллар а даьла ва, дала шоашта денна рузкъа да цар леладер. Капиталисташта фабрикаш, заводаш, помещикашта эзараш гектараш лаьтта деннар, болхлошта цхьаккха хIама а ца луш уж капиталисташта чуоаттабаьр, къеча ахархоштеи батракаштеи цхьаккха а гектар лаьтта а ца луш уж помещикашта чуоаттабаьр даьла ва, дала шоашта денна рузкъа да цар а воккхар а леладер, из дала царна денна рузкъа хьадаккха гIертилга далла духьала валар санна доккха къа да, из даь нах жожагIата гIоргба, яхаш деча къамаьлашца бIаьхийча наха а цар Iаьдала а доккха новкъостал дора моллаша.

Цул совгIа, дунен говзали, хьаькъали Iомадеш долча дешарах, из наха гоамдар духьа, цох кераста дешар, аьнна цIи а тилла, из Iомадар къа да яхаш, хьаькъал, говзал Iомаеча дешарах наьха безам а боахаш, наьха хьаькъалаш дегIа ца доахкийташ юхадеттар моллаша. Из а бIаьхийча наха гIойле йолаш дар, хIана аьлча къахьегамхой хьаькъал баьдегIа, кIезигагIа мел хул, бIаьхийча наха аттагIа дар цар къахьегам баа а царех шоай юга кIийле е а. Цудухьа паччахьа Iаьдало къахьегача нахага дешийтацар кIеззига капиталисташта беча балха эшаш дола дешар мара.

Къаьстта чIоагIа йоайора моллаша кхалсага бокъо. Цунга йоахар, укх дунен чу мел дола дика хIама Iа даь дале а жожагIата гIоргья хьо Iа мара товр ца дой, хIаьта моллагIа а во хIама дой а Iа мара товр дой ялсмала гIоргья хьо. МаIсаг мел во вале а цо яхар де дезаш а цун лай яр кхалсаг, хIаьта кхалсаго дешилга-м вIалла а мегаргдолаш дацар.

Цу тайпара, паччахьа хана, бIаьхийча наха болча пайдана дыно а моллаша а болхлойи ахархойи къахьегам баийтара, цар хьаькъал а кхетам а дегIа ца байтара леладаь во гIулакхаш, леладайташ дац Советски Iаьдал. МаIача а кхал а наха дешар — хьаькъал, говзал Iомадар къа да яхаш дешарцара безам боахача нахаца, уж къахьегамхой моастагIий хиларга хьежжа, къахетам боацаш къовсам лоаттабергба.

Цу тайпара дар урдон гIулакх а. БIаьхийча наха дуккха ахча а телаш, кхоъ-йиъ саг йоалайора, къе саг из тайпа урдув дала йиш а йоацаш е саг ца йоалаеш къалора, е саг йолаяр духьа къоалаш де волалора. Уж тайпа гIулакхаш а бIаьхийча нахагахьа озабезам беш доландаь цар Iаьдало могадора, цхьабакъда, къахьегамхой а кхалсага а бакъо йоаеш доландаь Советски Iаьдало мегийтаргдолаш дац.

Иштта кхы дуккха а да цхьан Iаьдала мегаш а шоллагIча Iаьдала ца мегаш а гIулакхаш.

Нохчийи гIалгIайи къамашта юкъе а да дика а во а Iаьдалаш, оамалаш, гIулакхаш. Царех, дикачарца лархIа мегаргдолаш да: даь, наьна, кхыча боккхийча наьха сий дар, царна гIулакх дар; хьаша чуэцар а цунна гIулакх дар а; дика-во хиннача метте вIаши новкъостал дар; вIаши къамаьлаш деча хана эздел хилар; сий, эздел, эхь-юхь, яха дешаш чIоагIа лакха лоархIаш хилар, иштта кхыдараш а.

Цхьабакъда, цу дикача гIулакхех хетта леладеш а вIалла царца доацаш а дукха во гIулакхаш, Iаьдалаш, оамалаш йоахк вайнахах.

Хьаьша чуэцар а цунна гIулакх дар а дика да. Цхьабакъда, саг вийна, къоал даь, кхы мехка а наха а во хIама даь, ведда лела саг хьаьша а вай чуэцар харцахьа а во гIулакх а да. Из тайпа саг мегаргболча наьха хьаьша хила йиш яц, цу сагах хьаша ваь саг е из ше морг ва, е кертагIа гIор йоалла Iовдала саг ва. Цу саго оал:

— МоллагIа из вале а, сох тийша, са цIагIа из чувенавале из са хьаьша а ва, цIагIара из дIаваххалца цунна гIулакх де а из лораве а со декхарийла а ва.

Из нийса а дац, е бакъ а дац. Мехка е наха во даь саг лоравар, цунагIа хьаша вар, ший декхар кхоачашдар дац, из мехка а наха а юкъе зулам доаржадар, мехка а, наха а, шийна а, тийшаболх бар да. Цудухьа воча сагах хьаьша ве а цунна гIулакх де а мегаргдац. Цу морча «хьаьшашта» гIулакх даьрашта, доккхий зуламаш даьнна моттигаш дуккха а я.

Дика-во хиннача метте новкъостал дар дика да. Цхьабакъда, дика вале а, во вале а ер са саг ва, ер харц вале а во гIулакхаш леладеш вале а, укхан га ца даьккхача со варгвац, яхача уйлаша а Iовдалча хьаькъалаша а доккха зулам ду мехкаи нахаи. Къа ца хьегаш, къоалах, базарах баха гIертача наха, шоай сонтала, куралла нахаца хоарцо ювцача, довнаш леладеча наха, вайна гонахье бахача лоалахошта вонаш а деш, царцара вай мехка Iимерзо йохае гIертача наха, иштта кхы дола во гIулакхаш леладеча наха новкъостал дарах доккха зе - зулам доал вай берригача мехка а наха а. Цу тайпара нах аьлча, хьийхача кхетаргбале, кхетабе беза, кхета тугаш боацараштa гаргара бале а, цхьаккха новкъостал а ца деш, зенаши зуламаши дергдоацача баха беза.

ГIалгIашта локъе лелача саг ехареи портал кийчъяреи гIулакхаша доккха зуламаш дахь вай мехка. ЙоI йолча дас, ше саг дIаяла раьза вале а, кхозза-диазза еха нах ца баьхкача зоахалол дац. Уж нах ухийташ, кIезигагIа дале а, цаI-шиъ бIаь тума зе хул саг еха гIертача зIамигача сага. ТIаккха устагIа бе беза, хьоара гали, шекар, даьтта, кхы даа-мала дахьийта деза, устнанна ахча, уст-йижарашта кагий хIамаш, захалашта совгIаташ дахьийта деза, нускала дуккхаза дувххал тIера а чура а барзкъаш эца деза, поартал кийчъе еза, иштта а вешта 15 бIаь тума-м ийшача а деза гIалгIа йоалае. ДукхагIа болча кагийча наьха низ бац шоаш хьийгача хьаьналча къих иззал ахча вIашагIтоха. Из ахча лаха, къоал де е законаца доаца гIулакхаш леладе волалу зIамига саг, хийлавар набахта гIой вай дIа а воал. Дукха зуламаш а къоалаш а кхы дола во хIамаш а делга цу вайнаьха воча Iаьдалех хетта да. Цудухьа, цу тайпарча, берригача, мехка зулам дахьаш долча, гIалгIай воча Iаьдалашца мамогга къовсам лоаттабе беза.

ЧIоагIа харцахьа да пхьенашта леладеш дола довнаш а. Саг вийна саг Iаьдала судага дIа а венна, цунна доагIар ца а дайташ, аз айса лохаргба сай сага пхьа аьле, довна вода, тоха ца езачоа ше техе, е шийна ший новкъоста тохийта дов кхы а Iарж а дийя, воагIа. НонагIа йолча хана, довна бехке волчоа ца деш, цхьанна а хIаманна бехке воацача цIаккха а цхьаккха а дов дезаш ца хиннача сага ду, ер саг а пхьена вижа воагIаш ва аьле, цу тайпарча сага дов деш аттагIа хиларца. Уж хIамаш вIала а мегаргдолаш дац. Бахача наха юкъера моллагIа гIулакх а дов а Iаьдала судо къоастаде деза.

НонагIа дола во хIамаш: къоалаш, довнаш, хулиганство, кхыдараш духдувлаш бола хьаст, кюрта боахабеш дола малар да. Масса а тайпара, масса а оагIорахьара, массане а болх бе беза из Iалаьмате дукха во хIамаш духдувлаш бола, къаракъ малар яха, бIеха хьаст локъабе.

Коммунистически парте хьалхленца дерригa дуне цецдоаккхаш дегIабоагIаш, тоалуш латт вай мохк. Цунга хьежжа даара, тIабувхача гIирса, чуIеча моттигашта, кхыча гIулакхашта паргIата боалаш боагIа вай мехка баха къахьегамхой. ХIанз вай мохк дерригача дунен тIа мел болча мехкел, дерригача гIулакхашта хьалхабаьннаб цхьан США-гара дIайиккхача; Iилма, техникан говзала, дешара, культура; иштта цхьадолча кхыча гIулакхашта США-ла а хьалхабаьннаб. Вай мохк, коммунизме бугаш йола ворхI шера план кхоачашйича, нонагIа долча гIулакхашта США-ла а хьалха баргба.

ВорхI шерар план кхоачашъяра а цунца вай мохк коммунизме бигара а чIоагIа лоархIам болаш я ССКП ЦК июньски Пленума комплексни механизации автоматизацин ярца, къаенна машинаши инструменташи дикагIчарца хувцарца, къахьегама овсарле лакхъе, продукци дикагIа а маьха чухьнахьа а е аьнна яь решенеш.

Лакхе дийца во гIулакхаш юкъера дIа а доахаш, парте июньски Пленума решенеш чакх а йоахаш, ворхI шера план ханал хьалха кхоачашъе а адамаш ираз долаш дахаргдолча коммунистически обществе даха а мамогга къахьега деза вай.

Бахача наха хий эш

БIаьш-эзараш шерашка гIалгIай Наьсарчу гIолла IодоагIаш хиннад Наьсар-Керте, Аьлти-Юрта, Дошлакъий-Юрта, Буро-КIалха, Пхьилекъонгий - Юрта бахача, наха, къаьстта хьайбашта, Iалаьмате чIоагIа эшаш дола Наьсар. Шортта хьайбашта мала а, хьаьраш кхестае а, аьхки бераштa лувча а хий хулар цу чу. ХIаьта хIанз вай республика юхаметтаоттаеча хана шоаш баьхача цIаухача наха бийда кирпишк еча а чIоагIа накъадоалар из.

Цхьабакъда, хIанз из лакъар бахьан долаш цу хих пайда эца йиш йоацаш бисаб цу юрташка баха нах. Цхьан хана хий ихача атагIа кIоагилгашка сеца латта хий мелар бахьан долаш, укх тIеххьарча хана бахача наьха массехк етт беннаб. Цул совгIа, наха лазар хилар кхерам болаш да наха хий мелача хьастара доахана хий мелар.

Укх шера 11-ча мая Наьсар-Керторча къахьегамхой депутатий юртсовета сессе дакъа лоацаш хиннача АМООС-а начальника нов. Петровс депутаташ тешабир гарггарча хана Тийрках хьакъоастадаь шоаш хий дуллаpгхиларах. Бакъда, цо тешабаь депутаташ а юрташка баха нах а тешабаьча ба; хьагучох из гIулакх ледара лел. Из вIаштIехьадаккха декхарийла бараш биц ца белча бакъахьа хургдар къахьегамхошта хий чIоагIа эшаш хилара.

У. АБАДИЕВ.

Тоадар

5-ча июле 1959-ча шера арадаьннача «Сердало» газета кепа техаьча Н. С. Хрущева даьча къамаьла «ТIайийца решенеш кхоачашъяра йола общественни контроль мамогга шеръе» яхача раздела йиълагIча оагIо тIара хьалхарча колонка шоллагIа абзац укх тайпара еша еза: «Цхьабакъда партийни, советски, боахама органий цхьабола кулгалхой ба вай хIанз а партеи паччахьалкхени дисциплина телхаеш».

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ,

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре
Йоккха зал—**«ТIеххьара дюйм».**
Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«№ 9 йола палата».**
Долалу 8.30, 10.30, 1.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — **«Американски вотн».**
Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — **«Шовзткъе цхьоалагIа».**
Долалу 9.15, 1.15, 5.15, 9.15.
«Тха воI адвокат».
Долалу 11.15, 3.15, 7.15.

«Родина» яхача кинотеатре
Iан зал
«1-ча ранга капитан». Долалу 9, 1, 5.30, 9.30.
«ТIеххьара дюйм».
Долалу: 11, 3, 7,30.
Аххан зал
«Киевлянка» (2 сери цхьана).
Долалу 8.30.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица 23. **ТЕЛЕ ФОНАШ:** редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске 2-30-91; партийни вахарен экономикани отделий — 2-25-72.

СФ01780 1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, Нохч- ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революцен проспект, 30/3. Заказ № 4165